

Toenemend geweld in België: geteld of verondersteld?

De ontwikkeling van een aantal sinds 1955 in België geregistreerde vormen van geweld

J. Van Kerckvoorde*

Schematische opzet van dit artikel:

1. *Inleiding* (p. 239)
2. *Geweld. Een omschrijving van het voorwerp van onderzoek* (p. 240)
3. *Dark number-onderzoek* (p. 241)
4. *Het gebruik van officiële statistieken* (p. 242)
5. *Politiestatistieken en geregistreerd(e) geweld(smisdrijven)* (p. 243)
6. *De gerechtelijke statistiek* (p. 247)
  - 6.1. *Inleiding* (p. 247)
  - 6.2. *Evolutie van geweldsmisdrijven, volgens de criminele statistiek* (p. 248)
    - 6.2.1. *Inleiding* (p. 248)
    - 6.2.2. *Doodslag* (p. 249)
    - 6.2.3. *Vrijwillige lichamelijke verwonding* (p. 249)
    - 6.2.4. *Aanranding der eerbaarheid en verkrachting* (p. 249)
    - 6.2.5. *Vernieling en beschadiging* (p. 250)
    - 6.2.6. *Samenvatting* (p. 250)
  - 6.3. *Evolutie van het aantal wegens het plegen van een geweldsmisdrijf schuldig verklaarde personen* (p. 250)
    - 6.3.1. *Inleiding* (p. 250)
    - 6.3.2. *Onvrijwillige doding* (p. 251)
    - 6.3.3. *Onvrijwillige slagen en verwondingen* (p. 252)
    - 6.3.4. *Vluchtmisdrijf* (p. 252)
    - 6.3.5. *Verkrachting* (p. 252)
    - 6.3.6. *Aanranding der eerbaarheid met geweld of bedreiging* (p. 253)
    - 6.3.7. *Diefstal met geweld* (p. 253)
    - 6.3.8. *Samenvatting* (p. 253)
7. *De statistiek van de doodsoorzaken* (p. 254)
8. *Algemene samenvatting en discussie* (p. 255)
9. *Figuren en tabellen* (p. 260-279)

---

* Buitengewoon docent aan de faculteit Rechtsgeleerdheid, Afdeling strafrecht, strafvordering en criminologie, K.U.Leuven.

1. Inleiding

Au commencement était la violence. L'Ancien Testament s'ouvre sur le fratricide (...); le Nouveau se ferme sur un martyr et une exécution (...).

J.-Cl. Chesnais, Histoire de la violence.¹

Volgens de resultaten van een in 1982 gehouden opiniepeiling² zou meer dan 80 % van de Belgische bevolking 'geweld en criminaliteit' als een ernstig maatschappelijk probleem beschouwen.³ Voordien had 'de' Belgische burger al te kennen gegeven dat volgens hem het geweld toeneemt en dat hij minder in veiligheid is dan vroeger.⁴

Uit buitenlands onderzoek is gebleken dat deze thematiek bij velen een actueel gespreksonderwerp vormt.⁵ Tevens neemt ze een naar verhouding groot - en bovendien ook groter wordend - gedeelte van de berichtgeving in de geschreven pers in beslag.⁶ Misdaadberichtgeving wordt ook in ons land gezien als één van die rubrieken die de verkoop van kranten het meest stimuleren⁷ en met haar berichten over de 'pieken van criminaliteit'⁸ vervult de geschreven pers een duidelijke 'agenda setting'-functie. Verder vormen beelden met of over geweld een - alvast in sommige kringen - gegeerd consumptieproduct.⁹

Is een gedeelte van onze bevolking bezorgd over en/of bang voor (gewelds)-criminaliteit, dan verdienen zulke onrustgevoelens op zich aandacht. De vraag blijft evenwel of de beeldvorming die met zulke gevoelens doorgaans samen

1. CHESNAIS, J.-Cl., *Histoire de la violence en Occident de 1800 à nos jours*, Paris, Laffont (Collection Pluriel), 1981, 497 (37).

2. *De bekommernis van de Belgische bevolking aangaande een aantal maatschappelijke problemen*, Brussel, Interuniversitair Instituut voor Opiniepeiling, z.d., 23.

3. De items 'geweld' en 'criminaliteit' waren al van bij de aanvang gekoppeld. In de aan de respondenten voorgelegde lijst van sociale problemen had meer dan de helft van de items betrekking op strafbaar gesteld gedrag. Maatschappelijke verschijnselen zoals armoede, discriminatie, milieuvervuiling, fiscale fraude, toenemende bewapening stonden niet op het lijstje.

4. Belgisch Centrum voor Marktverkenning, *De opinie van de Belgen over het geweld*, Brussel, 1976, 3.

5. COENEN, A. en VAN DIJK, J., Politieverslaggeving, koffiepraat en de angst voor misdrijven, *Tijdschrift voor criminologie*, 20 (1978) 2, 86-100 (90). Zie ook VAN DIJK, J., *L'étendue de l'information du public et la nature de l'opinion publique en ce qui concerne la criminalité*, in: *L'opinion publique relative à la criminalité et la justice pénale*, Strasbourg, Conseil de l'Europe (treizième conférence de recherches criminologiques), 1980, 208 + bijl. (16). Uit een en ander blijkt hoezeer voor de gesprekken onder burgers vooral de geschreven pers een 'agendasetting'-functie vervult.

6. COENEN, A. en VAN DIJK, J., *Misdaadverslaggeving in Nederland*, Den Haag, W.O.D.C., 1976 (vermeld in VAN DIJK, J., *Publieke opinie en misdaad, Justitiële Verkenningen*, 1978, 9, 4-40 (21)).

7. FIJNAUT, C. en PETERS, T., Meningingen van gerechtelijke verslaggevers over de strafrechtbedeling, *Panopticon*, 1982, 533-555 (533). Voor Nederland zie onder meer VAN WERINGH, J., *Onrust is van alle tijden*, Meppel, Boom, 1978, 138 (56).

8. Wij gaven vroeger al voorbeelden van een dergelijke berichtgeving. Zie VAN KERCKVOORDE, J. Meten van criminaliteit: een mythe?, *Panopticon*, 1 (1980) 5, 394-405 (394).

9. Een illustratie hiervan is het op 19 januari 1984 door de B.R.T.-Panorama uitgezonden aflevering over het succes van gruwelvideo's. Ook hier lijkt de uitspraak van CHESNAIS (zie noot 1) 'Nous sommes passés de l'ère de la violence vécue à l'ère de la violence vue', (blz. 446), van toepassing.

gaat, wel een toereikende empirische basis heeft. Met andere woorden: fundeert en rechtvaardigt 'de' geweldscriminaliteit in omvang en/of in ernst — in een toenemende mate — zulke gevoelens?

In dit artikel zullen wij bekijken *of de beschikbare criminografische basisinformatie de* — ook binnen justitiële middens geuite en door de geschreven pers verspreide — *opvatting dat het geweld, en in het bijzonder de geweldscriminaliteit, gestegen zouden zijn, ondersteunt.*

Wij onderzoeken dit over een naar verhouding *korte* — 25 jaar — *tijdspanne*.¹⁰ Voorzover het hier bestudeerde verschijnsel voorwerp is van maatschappelijke discussie heeft deze zaak evenzeer slechts op de meest recente decennia betrekking. Tevens heeft de perceptie van de burgers vooral op de recente ontwikkelingen betrekking.

Anderzijds mag men niet uit het oog verliezen dat onrust — en evenmin geweld als voorwerp van deze onrust — niet alleen van *deze* tijden is: ook vroeger was er in onze contreien onrust¹¹ en waren in bepaalde periodes en streken de feitelijke victimisatierisico's beslist niet gering.¹² Deze vaststelling is conform de krachtlijn in de bevindingen van Chesnais, in zijn historisch en internationaal vergelijkend werk over geweld in de samenleving.¹³

2. Geweld. Een omschrijving van het voorwerp van onderzoek

Het begrip 'geweld' heeft in deze bijdrage betrekking op *daadwerkelijk fysisch geweld tegen personen en/of goederen*.¹⁴

Of dit geweld al dan niet voortvloeit uit structureel geweld, is in dit bestek niet aan de orde, evenmin als de vraag of het instrumenteel dan wel expressief geweld betreft. Waar mogelijk zal wél een onderscheid gemaakt worden tussen intentioneel en niet-intentioneel geweld.

Het gaat hierbij uiteraard om *geregistreerd* geweld. Geweld dat — om welke

---

10. In een latere bijdrage zullen wij een trend over een langere termijn uittrekken. In voorliggend artikel zullen wel enkele *indicaties* gegeven worden.

11. VAN WERINGH, J., zie noot 7.

12. Zo vermeldt F. VAN HEMELRIJCK (in zijn werk: *De criminaliteit in de ammanie van Brussel van de Late Middeleeuwen, tot het einde van het Ancien Régime (1404-1789)*, Brussel, Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België, 1981, 445) dat in sommige jaren alleen reeds het aantal bestrafte *gewelddaden* in de XVe eeuw het *totale* criminaliteitscijfer van de zestiger jaren van de XXe eeuw zou overtreffen (blz. 329, onze cursiveringen). Voor literatuurbronnen zie deze studie en, zij het voor andere streken in Europa, BERENTS, D., *Misdaad in de Middeleeuwen. Een onderzoek naar de criminaliteit in het laat-Middeleeuwse Utrecht*, z.p., Stichting historische reeks, 1976, 176, CHESNAIS, J.-Cl. (zie noot 1) en WEISSER, M., *Crime and Punishment in Early Modern Europe*, Sussex, Harvester Press, 1979, 193.

13. CHESNAIS, J.-Cl., zie noot 1.

14. CHESNAIS (zie noot 1) vindt het verkeerd van over geweld tegen *goederen* te spreken 'tant que celle-ci ne s'accompagne pas de menace à l'intégrité corporelle des individus' (blz. 32). Hoewel ook wij van oordeel zijn dat 'la caractéristique principale de la violence est la gravité du risque qu'elle fait courir pour la victime' (blz. 33) betrekken wij in onze studie ook louter tegen goederen gericht geweld. Wel zullen wij bijzondere aandacht besteden aan tegen de lichamelijke integriteit gericht geweld, omdat daarin de menselijke existentie zelf zeer rechtstreeks bedreigd wordt, en omdat vooral zulke vormen van geweld het voorwerp van onrustgevoelens vormen.

reden ook — aan registratie *in de door ons gebruikte bronnen* ontsnapte, blijft bijgevolg buiten beeld.

De registratie zelf gebeurt op *verscheidene niveau's*. Voor dit artikel beperken wij ons tot de schaarse dark number-onderzoeken, tot een aantal politiecijfers en tot de door het Nationaal Instituut voor de Statistiek gepubliceerde informatie.

Of het al dan niet om *strafbare* vormen van geweld gaat is niet altijd even duidelijk. Voor onze vraagstelling is dit overigens *geen centraal punt*. Tenslotte dient vermeld dat alle gebruikte bronnen beduidend meer informatie verschaffen over de frequentie, dan over de omstandigheden, de verdeling over de bevolking en de gevolgen van geweld.

3. Dark number-onderzoek

Het onderzoek inzake de 'verborgen criminaliteit' is in ons land nauwelijks ontwikkeld.

Toch werden wat langer geleden — in 1973 — in een Brusselse gemeente *potentiële daders*, in dit geval jongeren, geïnterviewd.

Van hen had één op vijf zich wel eens aan vandalisme bezondigd en/of daadwerkelijk agressie tegen personen gepleegd.

Uit het rapport blijkt niet of, en zo ja in welke mate, het naar omstandigheden of gevolgen ernstige geweldsdelicten betreft. Wél signaleert de auteur dat 'jeugddelinquentie voornamelijk vermogensdelinquentie is, en dat er, zeker in ons land, geen angst hoeft te bestaan voor een dreigende 'geweldsgolf', zoals men in een bepaalde sensatiepers wel eens wil suggereren'.¹⁵

Wat *slachtofferstudies* betreft kan worden vermeld dat van 239 in het arrondissement *Leuven* geïnterviewde 55-plussers slechts 2 % tijdens de jaren 1978 en 1979 slachtoffer was van minstens één delict uit een lange — en door de respondent desgewenst te completeren — reeks van voorgelegde misdrijven.¹⁶ Concreet betrof het een inbraak in een buitenverblijf, een vernieling/beschadiging van een dakgoot, van een autospiegel. Verder nog een verkeersmisdrijf, een fietsdiefstal en een geval van bedrog.

In *Groot-Luik* werden in 1980 driehonderd respondenten van minstens 17 jaar geïnterviewd; 10 % van hen was over een periode van iets meer dan één jaar slachtoffer van een strafbaar feit. Het ging daarbij vooral om diefstal: geweld tegen personen en/of tegen goederen werd een elftal keren gemeld.

Nergens wordt zelfs maar gesuggereerd dat het om ernstiger delicten zou gaan. Drie op vier respondenten verklaarden zich 's nachts op straat nog veilig te voelen: de resterende groep bleef *ondermeer* om veiligheidsredenen thuis. Voor alle volledigheid vermelden wij een andere, in 1981 in Luik gehouden enquête. Deze bevestigde het belangrijk aandeel van diefstallen in de victimisering.¹⁷

15. JUNGER-TAS, J., *Verborgen jeugddelinquentie en gerechtelijke selectie*. Een onderzoek in een stadsmilieu, Brussel, Studiecentrum voor jeugdmisdadigheid (Publ. 38), 1976, 221 (192).

16. VAN DEN BULCKE, A., *Victimologie bij bejaarden*. Onderzoeksmodel en toepassing, Leuven, eindverhandeling criminologie, 1981, 94 + bijl.

17. JANSSEN, Chr., KEGELS, M.-L., KELLEN, M. en SOUGNE, L., *La peur et la ville*. Rapport d'une enquête sur le sentiment de sécurité des Liègeois, Liège, Faculté de droit, d'économie

De resultaten uit beide slachtofferenquêtes zijn niet verwonderlijk. In de eerste plaats is het niet uitgesloten dat slachtoffers van ernstiger gewelddelicten of niet meer in staat zijn om aan een slachtofferenquête mee te werken, of minder bereid zijn om een hen onbekende enquêteur te woord te staan.

Verder zijn slachtofferenquêtes gericht op het meten van criminaliteit met rechtstreekse en individuele victimisering. Is deze op zich al weinig frequent¹⁸, dan is dat nog méér het geval ten aanzien van *ernstiger* criminaliteit. Omdat bij delicten met een geringe incidentie¹⁹ de steekproeven zéér groot moeten zijn wil men nog redelijke betrouwbaarheidsgrenzen behouden, laat de onderzoeker dergelijke delicten vaak doelbewust buiten beschouwing.

Bovendien is de *victim survey* niet geschikt om geweldsdelicten, gepleegd door personen *met wie het slachtoffer persoonlijke banden heeft*, of *gewelddelicten met sexuele aspecten*, te inventariseren. Niet alleen geeft deze survey-vorm een grove onderschatting van de incidentie van delicten zoals partner- en kindermishandeling of verkrachting: hij draagt ook bij tot een geheel vertekend beeld van de kenmerken van zowel daders als slachtoffers van tegen personen gericht geweld.

Door de bij *veelvuldig slachtofferschap* gebruikte enquêteprocedures blijven verder óók nog een groot aantal gevallen van slachtofferschap van gewelddelicten buiten de bevraging, wat bijdraagt tot de onderschatting van hun incidentie, en waardoor de profilering van slachtofferrisicogroepen in bijkomende mate wordt vertekend.²⁰

4. Het gebruik van officiële statistieken

Uit wat vooraf gaat blijkt enerzijds de schaarste aan Belgisch dark number-onderzoek, en anderzijds de relatieve onbruikbaarheid van deze benadering voor een betere kennis van de omvang, de aard, de verdeling en de effecten van geweld.

De op een meer blijvende 'routinely collected' basis aangelegde 'officiële' statistiek biedt hier ten dele een alternatief.

Ten dele, alleen al omdat slechts die feiten vermeld worden die 1° de desbetreffende instantie ter kennis gekomen, 2° door haar geregistreerd en 3° in haar statistieken opgenomen zijn. Met andere woorden: ook deze statistieken zijn de *output* van een *productieproces*. Ten aanzien van het te meten basisverschijnsel, hier: geweld, staan ze in een mogelijk in tijd en ruimte variërende, en alleszins

---

et de sciences sociales de l'univ. de Liège, 1981, 54 + bijl. en LEMAITRE, A., *Le sentiment de sécurité des Liégeois*, Liège, Université de Liège (mémoire), 1982, 71.

18. Zie bijvoorbeeld: VAN KERCKVOORDE, J., Tien jaar slachtofferenquêtes in Nederland, *Panopticon*, 1984, 240-257 (243).

19. Door de bevolking als ernstig-zijnde ingeschaalde delicten zoals verkrachting en doodslag hebben (zelfs) in de V.S.A. een incidentie, kleiner van 1 op 10.000 (ZAUBERMAN, R., *Sources d'information sur les victimes et problèmes méthodologiques dans ce domaine*, Rapport pour la seizième Conférence de Recherches Criminologiques, Conseil de l'Europe, Strasbourg, 26-29 novembre 1984, 47).

20. ZAUBERMAN, R., Grandes enquêtes en recherche pénale et difficultés de réalisation: réflexions complémentaires à propos des enquêtes de victimisation, *Déviance et Société*, 6 (1982) 3, 281-309.

niet gekende verhouding.²¹ Er is bijgevolg vermoedelijk geen constante foutproportie. Geeft het onderzoek van de gepubliceerde statistieken derhalve wel een antwoord op de vraag of tussen enerzijds de maatschappelijke beeldvorming omtrent de ontwikkeling naar aard en omvang van geweld, en anderzijds de inhoud van deze statistieken een toereikende overeenstemming bestaat, dan helpt deze studie ons nauwelijks bij het winnen van inzicht in de (evolutie van de) aard, de omvang, de verdeling en de effecten van de reële criminaliteit.

Ondanks enig voorbehoud voor enkele specifieke misdrijfvormen treden wij grotendeels Robert en Faugeron bij waar zij stellen: 'les statistiques de police et de justice ne sont, en aucun cas, une mesure de la criminalité commise'²² en 'l'assimilation des statistiques à "la" criminalité comme phénomène en soi, externe à son contrôle, leur usage pour la mesurer, voilà une pratique non justifiée et abusive'.²³

Maar toch ook: een *alternatief*. Enerzijds bevatten ze op grote bevolkingsgroepen, zoniet op de gehele bevolking betrekking hebbend cijfermateriaal. Anderzijds corresponderen ze ook anderszins met onze doelstelling, te weten: *onderzoeken of de beschikbare criminografische* — in de ruimste betekenis van het woord — *basisinformatie op een al dan niet vermeende toename van geweld in onze samenleving wijst*.

De vraag of deze statistieken een valide en betrouwbaar beeld van de *reële* evolutie van geweld(smisdrijven) geven, is van een geheel andere aard en is hier verder *niet* meer aan de orde.

In volgende paragrafen zullen wij achtereenvolgens politiecijfers, informatie uit de gerechtelijke statistieken en gegevens uit de overlijdensstatistieken voorstellen.

5. Politie-statistieken en geregistreerd(e) geweld(smisdrijven)

Het wordt een treurige herhaling: in ons land bestaat nauwelijks enige behoorlijke politionele statistiek. Slechts recent kreeg een initiatief voor de produktie van een op het gehele land en op alle reguliere polities betrekking hebbende politiestatistiek concrete vormgeving en uitvoering.

Op enkele misdrijven na²⁴ is zulke statistiek over de periode vóór 1984 evenwel onbestaand.

De wél beschikbare informatie is niet gecentraliseerd, ze is fragmentair en bovendien vrijwel nooit gericht op de rechtstreekse beantwoording van vragen omtrent de omvang, de aard, de verdeling en de effecten van *geweld* in ons land. Hieruit blijkt al dat het bijgevolg moeilijk de politionele statistiek kan zijn die, in

---

21. Voor een kritiek van de officiële statistiek zie ondermeer: DITTON, J., *Contrology. Beyond the New Criminology*, London, MacMillan, 1979, 124 (8-50), een aantal bijdragen, gepubliceerd in COSIJNS, P. en ELIAERTS, C. (eds.), *Trends in criminaliteit en criminaliteitsbestrijding*, Antwerpen-Brussel, Kluwer — V.U.B. uitgavendienst, 1982, 263 en de vroeger al in dit tijdschrift geformuleerde kritieken.

22. ROBERT, Ph. en FAUGERON, Cl., *Les forces cachées de la justice*, Paris, Centurion, 1980, 204 (47).

23. Idem, blz. 41.

24. Autodiefstal, diefstal van identiteitskaarten en hold up: sinds 1973 geïntegreerde cijfers gemeentelijke politie, gerechtelijke politie en rijkswacht.

haar algemeenheid, de stelling omtrent toenemend — geregistreerd — geweld in ons land een toereikende empirische ondersteuning biedt.

Deze conclusie willen wij met behulp van gepubliceerde, respectievelijk opgevraagde politiecijfers illustreren.

In figuur 1 pag. 260 vindt men gegevens uit de door de *politie van de stad Brussel* in 1982 gepubliceerde 'sociale balans', waarin over de periode 1972-1981 enkele trends uitgetekend werden.²⁵

Zowel voor doodslagen als voor hold-ups is er een wisselende, maar globaal gezien vlak blijvende — korte termijn — trend. Opzettelijke slagen en verwondingen zitten in een eerder dalende, en diefstal met geweld in een globaal bekeken duidelijk stijgende trend.

Een tweede reeks gepubliceerde cijfers betreft misdrijven door de *gemeentepolitie in de provincie Antwerpen* vastgesteld.²⁶

Voor het uittekenen van een *trend* is de bestreken periode — 1980 tot en met 1982 — te kort. Wel illustreren deze cijfers de verhoudingsgewijs hoge incidentie van beschadigingen en vernielingen; van diefstal met geweld, wapens, braak (en/of inklimming); van vrijwillige slagen en verwondingen en van vluchtmisdrijven.²⁷ Voorts zijn er veel geregistreeerde verkeersongevallen (hier: met dronkenschap en/of intoxicatie). Tot slot willen wij signaleren dat het geregistreeerd aantal zelfmoord(poging)en dertien maal hoger ligt dan het aantal geregistreeerde moorden en doodslagen (gemiddeld 525/jaar tegenover 39). Er werden jaarlijks gemiddeld 85 gevallen van verkrachting geregistreeerd.

Verder zijn er de *jaarlijks* door de *rijkswacht* uitgebrachte statistieken. Ondanks het voordeel van hun continuïteit bieden zij evenmin als vorige statistieken een goede basis ter beantwoording van de vraag naar de evolutie van de incidentie van *diverse vormen* van geregistreeerd geweld.

Om deze redenen hebben wij aan de gemeentepolitie van de grootste vijf steden in ons land én aan de rijkswacht basisinformatie gevraagd over het aantal door hen van 1955 tot en met 1983 geregistreeerde moorden en doodslagen, opzettelijke slagen, onvrijwillige dodingen, onvrijwillige slagen en verwondingen, verkrachtingen, aanslagen met geweld op de eerbaarheid, vluchtmisdrijven, diefstallen met geweld, vernielingen en hold-ups. Aan de gemeentepolitie vroegen wij bovendien de corresponderende bevolkingscijfers.

De aldus verkregen cijfers²⁸ hebben wij per 100.000 inwoners van het door

25. *De eerste sociale balans van de politie van Brussel*, Brussel, Gemeentepolitie, 1982, 48.

26. NUYTS, Ch., De door de gemeentepolitie geregistreeerde criminaliteit in de provincie Antwerpen voor 1982, *Panopticon*, 1984, 261-263.

27. Vluchtmisdrijf na het veroorzaken van materiële schade en/of lichamelijke verwondingen is strikt gezien geen geweldsmisdrijf. Omwille van zijn associatie met fysisch geweld — en ook als mogelijke indicator van de bekommernis voor slachtoffers van geweld — hebben wij dit feit toch in onze beschouwingen betrokken.

28. Met onze oprechte dank aan Lt.-Kolonel W. BRUGGEMAN, en aan de Heren Hoofdcommissarissen van politie J. DELREZ, K. MORTIER, G. POELS en S. ROELS voor de welwillendheid waarmee zij onze vraag hebben beantwoord. Dank ook aan hun medewerk(st)ers en aan de verantwoordelijken en personeelsleden van de bevolkingsdiensten van Antwerpen, Brussel, Gent en Luik die bijdroegen tot het verstrekken van de door ons gevraagde informatie. De heer A. BROUSMICHE, Hoofdcommissaris van de politie van Charleroi, meldde ons na aandringen dat zijn politie over geen cijfers beschikt. Ook aan hem onze dank.

de desbetreffende politie bestreken gebied uitgezet.²⁹ Hoewel hierdoor een vergelijking van de cijfers *tussen* de politiekorpsen vergemakkelijkt wordt, was *niet dit* onze bedoeling. Mede omdat de door de onderscheidene informatieverstrek- kers gebruikte bronnen en telregels niet gestandaardiseerd zijn, achten wij zulk een vergelijking niet zinvol. Onder meer om deze reden publiceren wij de gege- vens in *afzonderlijke tabellen*: deze vindt men in *bijlage* (tabellen 4-8 pag. 275-279).

Hieronder volgen de krachtlijnen uit het basismateriaal. Vooraf echter, en- kele toelichtingen.

In de eerste plaats dient onderstreept te worden dat het hier door de *politie geregistreerde* feiten betreft. Men mag aannemen dat van welbepaalde vormen van tegen personen gericht fysisch geweld slechts een zeer klein gedeelte ter kennis van de politie komt³⁰, respectievelijk door haar geregistreerd wordt.

Verder is, naar alle waarschijnlijkheid, de *verhouding* tussen het aantal gere- gistreerde en het aantal werkelijk gebeurde feiten *niet constant*. Zo zijn ontwik- kelingen van de individuele en maatschappelijke gevoeligheid en tolerantie voor dergelijke feiten, en het bestaan van specifieke voorzieningen, zowel op de aan- gifte- als op de registratiebereidheid van invloed.

Bovendien kan onder invloed van diverse factoren, waaronder de bereik- baarheid van en de beeldvorming over deze politie, de bestemming van meldin- gen van de gemeentepolitie naar de rijkswacht verschuiven, en omgekeerd.

Voorts dient gezegd te worden dat op dit meetniveau nog niet met zekerheid is vastgesteld of de geregistreerde feiten *al dan niet op strafbaar gedrag* slaan.

Ook is het zo dat de cijfers van de vier *gemeentelijke* polities op slechts een 8% van de rijksbevolking betrekking hebben.

Verder bleek meermaals over welbepaalde vormen van geweld (smisdrij- ven), bijvoorbeeld aanranding *met geweld* op de eerbaarheid, en over bepaalde jaren of over een bepaalde periode, bijvoorbeeld rijkswacht: de periode van 1955 tot en met 1972, *geen informatie* beschikbaar.

Tot slot nog dit: voor een gemakkelijker inzicht in de *trends* ware doorgaans een berekening van vlottende gemiddelden³¹ aangewezen. Gezien de onvolle- digheid van de reeksen, gezien de veranderingen inzake de door de politie ge- bruikte informatiebronnen en/of telregels en ook ten gevolge van fusies van ge- meenten met een verschillende criminaliteits- en controlestructuur kon dit evenwel niet op een zinvolle manier gebeuren.

---

29. In alle steden was er een daling van het aantal inwoners, voor sommige gevolgd door een plotse uitbreiding ten gevolge van een fusie van gemeenten (voor Gent en Luik op 1 januari 1977, voor Antwerpen op 1 januari 1983). De door ons toegepaste procedure is uiteraard maar een partiële correctie voor de 'population at risk'. Een wisselende proportie aan daders en slachtoffers *kunnen* buiten de beschreven geografische entiteit ingeschreven zijn. Voor de ze- denfeiten werd voor de gehele ingeschreven bevolking gecorrigeerd, zonder correctie voor geslacht en — eventueel — leeftijd, omdat deze studie niet op onderzoek van victimisatiekan- sen gericht was.

30. Zie onze commentaar ten aanzien van slachtofferenquêtes, eerder in dit artikel.

31. Bij een vlottend gemiddelde wordt voor het corresponderend jaar een gemiddelde uitge- zet, berekend met inbegrip van één of enkele voorgaande, respectievelijk volgende jaren. Vlottende gemiddelden (ook voortschrijdende gemiddelden genoemd) brengen een in de cij- fers aanwezige trend duidelijker naar voren, door hun reductie van het effect van incidentele fluctuaties.

Welk beeld inzake geregistreerd geweld kan men dan toch uit de beschikbare gegevens afleiden?³²

In de eerste plaats kan gesteld worden dat louter kwantitatief bekeken het aantal geregistreerde feiten vrij groot is voor wat betreft opzettelijke én onopzettelijke slagen, vluchtmisdrijf — al of niet met verwondingen —, diefstal met geweld en vernieling.

De geregistreerde incidentie van moord, doodslag, onopzettelijke doding, van misdrijven tegen de zeden en van hold-ups is manifest kleiner.

Wat de *evolutie*³³ inzake deze geregistreerde incidentie betreft, is er voor moord en doodslag globaal gezien een stijgende trend. Voor opzettelijke slagen is er een wisselvallig verloop, met toch een lichte stijging. Voor de onopzettelijke slagen en dodingen is er weinig recente informatie; de wel beschikbare cijfers vertonen een wisselend en soms tegengesteld patroon. Omtrent vluchtmisdrijf kregen wij te weinig cijfers. Over beide misdrijfvormen in de zedensfeer is er weinig naar feit gedifferentieerde informatie, alleszins is er globaal gezien geen stijgende trend.

Ook is er weinig informatie omtrent diefstal met geweld. De wél voorhanden zijnde gegevens vertonen evenwel een duidelijk stijgende trend, zoals er ook in de cijfers met betrekking tot vernieling een duidelijke stijging zit.

Hold-up is opgenomen in de sinds 1973 geïntegreerde politiecijfers. Op grond van de bij de rijkswacht vermelde cijfers³⁴ kan gesteld worden dat dit delict met een over de bekeken termijn lage geregistreerde incidentie in een weliswaar wisselende, maar toch duidelijk stijgende trend zit.³⁵

Samenvattend: op politieniveau is tot nog toe *geen statistisch* basismateriaal gepubliceerd — en klaarblijkelijk ook slechts fragmentair beschikbaar — dat een *toereikende empirische basis* vormt voor de (veronder)stelling dat 'het' geweld in onze samenleving gedurende de voorbije ruim 20 jaren zou gestegen zijn.

Verhoudingsgewijs sterke stijgingen vonden wij inzake het geregistreerd gebruik van geweld *tegen, of met het oog op de verkrijging van, materiële goederen*. In de eerste categorie betreft het vernieling, in de laatstgenoemde diefstal en hold-up. Van deze laatste delictvorm blijft de incidentie evenwel vrij laag. In welke mate een en ander met de sterke toename en eventuele concentratie van materiële goederen te maken heeft vormde geen voorwerp van deze studie.

32. Ter beantwoording van deze vraag berekenden wij gemiddelden per tijdreeks van drie tot vier jaar. Bij de berekening zowel als bij de interpretatie werd rekening gehouden met eventuele (gekende!) veranderingen inzake telbasis, telregels en bestreken territorium.

33. In alle hier bekeken steden daalde — tot de eventuele fusies — gedurende de beschouwde periode het aantal ingeschreven inwoners. Door de omzetting per 100.000 inwoners worden eventueel al in de ruwe cijfers zichtbare opwaartse trends versterkt. Zelfs een vlak of dalend verloop in de ruwe cijfers kan bij correctie in een lichte stijging omgezet worden. De interpretatie van de ruwe cijfers kan bij gevolg verschillen van deze op grond van voor de bevolking gecorrigeerde cijfers. Bij nazicht van de basisgegevens vonden wij daartoe evenwel geen aanwijzingen.

34. Zie ook BRUGGEMAN, W., Hold-up en diefstal van autovoertuigen in 1983, *Panopticon*, 1984, 264.

35. Uit bijkomende informatie blijkt voor deze misdrijfvorm in 1984 een nieuwe stijging en een eerder ongunstig evoluerende ophelderingsgraad. De omvang van de buit steeg van 124 miljoen in 1979 tot 668 miljoen in 1982, daalde in 1983 tot bijna één derde, maar klom in 1984 terug tot op het niveau van 1982.

Wat misdrijven tegen de *lichamelijke integriteit* betreft zijn slagen en verwondingen kwantitatief belangrijk, doch niet zozeer toenemend. Een stijging vertonen wel de geregistreerde aantallen moorden en doodslagen: inzake frequentie blijven deze misdrijfvormen evenwel zeer marginaal.

In de zedensfeer is er geen stijging van de geregistreerde incidentie van misdrijven.

6. De gerechtelijke statistiek

6.1. Inleiding

De door het N.I.S. uitgebrachte gerechtelijke — inclusief criminele — statistiek heeft onbetwistbaar voordelen.

Ze heeft op het gehele grondgebied betrekking, wordt al sinds lang gepubliceerd en door middel van een rechterlijk vonnis is de aard van de feiten duidelijk vastgelegd. Omwille van dergelijke voordelen vinden sommigen alléén zulke statistiek een geldige indicator inzake criminaliteitsontwikkelingen.³⁶

Anderen vinden ze een minder geëigend meetinstrument, dit vooral omdat op grond van overwegingen die met het strafbaar karakter van de feiten weinig of niets te maken hebben, een groot aantal — in beginsel strafbare — feiten niet aan de rechter worden voorgelegd, en derhalve evenmin in de gerechtelijke statistiek geregistreerd worden.

Zelf nemen wij aan dat dit bezwaar voor sommige ernstiger vormen van geweldscriminaliteit minder sterk doorweegt.

Door slachtoffers en/of getuigen worden dergelijke delicten vermoedelijk toch vaker gemeld, en door de politie verhoudingsgewijs ook meer in de vorm van een proces-verbaal geregistreerd.³⁷

Verder zal de politie in de opheldering van dergelijke zaken meer mensen en middelen investeren en zullen de parketten de opgehelderde ernstiger zaken verhoudingsgewijs vaker aan de rechter overmaken.³⁸ Overigens dient ook hier beklemtoond dat in dit artikel niet gepretendeerd wordt een beeld van de trends inzake het aantal reële gewelddelicten te geven, dan wel te bekijken of de *veronderstelde toename* van dergelijke misdrijven al dan niet *in de statistiek enige empirische ondersteuning vindt*.

Wij geven achtereenvolgens een aan de hand van de *criminele statistiek*, en een met hulp van de *andere gerechtelijke statistieken* uitgetekende evolutie.³⁹

Zoals voor de politiecijfers nemen wij het jaar 1955 als beginpunt. Daardoor

---

36. Onder wie BRUSTEN, DITTON en SACK. Zie DITTON, respectievelijk VAN KERCKVOORDE, J., *De impasse van onze justitiële statistiek*, in COSIJS, P. en ELIAERTS, C., zie noot 21.

37. In Nederland bleek de ernst van de feiten de belangrijkste op de melding, respectievelijk registratie van invloed zijnde factor. Zie de in noot 18 vermelde publikatie. Met betrekking tot de relatie tussen de ernst van de feiten en de ruimte voor meldingsvariëaties zie WALKER, N., *Crimes, courts and figures*, Harmondsworth, Penguin Books, 1971, 160 (25-28).

38. Op parketniveau zou in 1980 het niet geïdentificeerd worden van de daders 47 % van alle seponeringen funderen. Toch zijn er (maar) zeven gevallen van (poging tot) moord en doodslag die om deze reden niet ter berechting worden voorgelegd (*Statistisch verslag over de bedrijvigheid der hoven en rechtbanken*, Brussel, N.I.S., 1983, 78).

39. Een gedeelte van de gebruikte informatie werd door Mevrouw Katrien DEVRIENDT geregistreerd. Aan haar onze vriendelijke dank.

wordt zowat een kwart eeuw in beeld gebracht: een tijdspanne waarin zich zowel op economisch gebied als inzake sommige waarden en normen een aantal veranderingen hebben voltrokken.

Voorts gaat het meestal om gelijkaardige delictvormen als in de paragraaf over de politiestatistieken.⁴⁰

6.2. Evolutie van geweldsmisdrijven, volgens de criminele statistiek

6.2.1. Inleiding

Vooraf moet een *N.I.S.-publikatie* vermeld worden waarin, over een *zeventigtal jaren*, de ontwikkeling van het aantal naar misdrijfgroep ingedeelde *veroordeelden* beschreven wordt.⁴¹

Hieruit blijkt een *zeer sterke daling* met betrekking tot *doodslag of vrijwillige lichamelijke verwondingen*. Verder is ook het aantal uit hoofde van diefstal, oplichting, bedrog en vervalsing veroordeelden bij het einde van de bestudeerde periode kleiner dan in de beginperiode. Zonder twijfel zouden deze trends veel sterker geweest zijn indien voor de aangroei van de bevolking gecorrigeerd was.

Verder is er een deels op de criminele statistiek gebaseerde studie van Zeeegers, waarin over de periode 1950-1967 een wisselende, maar globaal gezien vlakke evolutie van het aantal *veroordelingen* inzake *moord* is uitgetekend. In deze studie is de bevolkingsevolutie wél in rekening gebracht.⁴²

In de vorige twee alinea's werd over veroordeelden, respectievelijk veroordelingen gesproken.

Voor alle duidelijkheid onderstrepen wij dat wij ons voor de volgende vier figuren op de 'statistiek der misdrijven' zullen baseren.⁴³ Daarin zijn de *gevonnisse feiten* geteld.⁴⁴ (Zie tabel 1, pag. 272) Uit de eerder beperkte lijst van misdrijfcategorieën nemen wij: opzettelijke doding, vrijwillige lichamelijke verwonding, aanranding der eerbaarheid en verkrachting⁴⁵ en vernieling en beschadiging.⁴⁶ Per figuur vindt de lezer twee curven. De ene is een *indextrendlijn*, gebaseerd op een omrekening per 100.000 inwoners van het aantal gevonnisse feiten.

Deze ratio's werden in indexcijfers omgezet, waarbij het gemiddelde over de periode 1955-1957 als indexbasis (= 100) genomen werd. Om deze reden vertrekt de indextrendlijn slechts in het jaar 1958. Bovendien werden voor de minder fre-

40. In de *gerechtelijke statistiek* komt hold-up als zodanig niet voor.

41. 70 jaar criminele statistiek, *Statistisch tijdschrift*, 64 (1978) 1-2, 43-76. Bekeken worden: het jaar 1900, en de periode 1910-1972.

42. ZEEGERS, J., Analyse économique des dépenses publiques belges en matière répressive de 1950 à 1967, *Revue de droit pénal et de criminologie*, 51 (juin 1971) 9, 852-878.

43. *Gerechtelijke statistieken. Criminele statistiek van België*, Brussel, N.I.S., verscheidene jaren. Half januari 1985 is de meest recente publikatie deze over het jaar 1978.

44. Voor een beoordeling van de waarde van deze informatiebron zie VAN KERCKVOORDE, J., Crimineel en geteld, *Panopticon*, 1983, 562-579. Belangrijk is hier dat de met deelneming gepleegde feiten even vaak geteld worden als er (mede)daders veroordeeld zijn. Hierdoor wordt, op dit meetniveau, de incidentie van de gevonnisse misdrijven opgedreven.

45. Zonder onderscheid naargelang van het al dan niet gebruiken van geweld.

46. Voor een lijst van de opgenomen gevonnisse misdrijven zie de *Criminele statistiek van België* (noot 43), met name de met de rubrieken 21-22, 23-25, 14-15 en 43-45 corresponderende artikelen van het strafwetboek en van de bijzondere wetten.

quent gevonniste feiten⁴⁷ voortschrijdende gemiddelden gebruikt.⁴⁸ De schaal voor deze indextrendlijn vindt men aan de *linkerzijde* van de figuur.

De andere curve weerspiegelt een *frequentietrend*: zij geeft een in absolute cijfers uitgedrukt beeld van de ontwikkeling van de gevonniste feiten. De aflezing gebeurt met behulp van de aan de *rechterzijde* van de figuur uitgezette schaal.

6.2.2. De evolutie van het aantal gevonniste doodslagen⁴⁹

Uit tabel 1 kan men afleiden dat het aantal per 100.000 inwoners gevonniste feiten over de laatste tien bekeken jaren zo'n 57 % *hoger* ligt dan in de periode 1955-1964. Toch blijft de *incidentie zeer laag*: zo is er zelfs voor de periode 1969-1978 gemiddeld 'slechts' één gevonniste doodslag per 300.000 inwoners.

In figuur 2 pag. 261 tonen zowel de frequentietrend als de indextrendlijn globaal gezien een *toename*. Deze is evenwel *niet continu*: ondanks het gebruik van driejaarlijkse voortschrijdende gemiddelden blijft de indextrendlijn een paar maal onderhevig aan zeer sterke schommelingen. Na een piek omstreeks 1970 komt de situatie bij het einde van de jaren zeventig sterk overeen met het tien jaar tevoren geconstateerde peil.

6.2.3. Vrijwillige lichamelijke verwonding

Inzake vrijwillige lichamelijke verwonding bedroeg over de laatste tien bekeken jaren het gemiddeld aantal per 100.000 inwoners gevonniste feiten 52 gevallen. Gezien deze vrij *hoge ratio* werden voor figuur 3 (zie pag. 262) *geen* voortschrijdende gemiddelden berekend.

Beide curven tonen een *vrijwel continue daling* van het aantal gevonniste feiten, zodat alvast voor deze misdrijfvorm en op dit meetniveau de veronderstelde toename van geweld geen bevestiging vindt.

6.2.4. Aanranding der eerbaarheid en verkrachting

In de *statistiek der misdrijven* komen beide misdrijfvormen *samen* voor, en is bij aanranding der eerbaarheid niet aangeduid of er geweld gebruikt werd. Uit tabel 1 blijkt dat tijdens de periode 1969-1978 gemiddeld ruim 7 feiten per 100.000 inwoners gevonnist werden; dit is één derde minder dan tijdens de jaren 1955-1964.

In figuur 4 pag. 263 ziet men dat beide trendlijnen in de beginperiode een uitgesproken stijging kennen. Sinds 1960 is er een wisselend, maar globaal gezien *eerder dalend verloop*. Laatstgenoemde evolutie is vooral tegen het einde van de jaren zestig zeer sterk. *Meer recent* is de dalende trend in een wisselende, maar globaal gezien *eerder vlakke* ontwikkeling overgegaan.

---

47. Gemiddeld minder dan 10 feiten per 100.000 inwoners.

48. Zie noot 31.

49. Inclusief moord.

6.2.5. Vernieling en beschadiging

In de periode 1969-1978 zijn er per 100.000 inwoners gemiddeld nog ruim 7 gevonnen gevallen van vernieling en/of beschadiging.

Figuur 5 pag. 264 toont ons, na een stijging in de beginperiode, een wisselende maar over een langere tijd bekeken duidelijk *dalende incidentie*.

6.2.6. Samenvatting

Inzake frequentie scoren gevonnen gevallen van vrijwillig toegebrachte verwondingen verhoudingsgewijs hoog: de trend is evenwel duidelijk dalend. De op dit meetniveau geregistreerde gevallen van aanranding der eerbaarheid en verkrachting, respectievelijk vernieling zijn veel minder talrijk, en zitten eveneens in een eerder dalende trend.

Een toename is er alleen in de ontwikkeling van het aantal gevonnen doodslagen. Hoewel deze evolutie bijzondere aandacht verdient, betreft het een inzake incidentie toch sterk marginaal verschijnsel.

6.3. Evolutie van het aantal wegens het plegen van een geweldsmisdrijf schuldig verklaarde personen

6.3.1. Inleiding

De hoger gebruikte *criminele statistiek* houdt geen rekening met gevonnen misdrijven die 'hoewel door de wet met strenge sancties bestraft, niet op (...) morele verdorvenheid (wijzen)'.⁵⁰ Ten gevolge hiervan blijven ondermeer de *onopzettelijke* doding en het *onopzettelijk* toebrengen van slagen en verwondingen buiten beschouwing.

Alleen al daarom⁵¹ vonden wij het gebruik van een bijkomende informatiebron noodzakelijk.

Die vonden wij in andere delen van de *gerechtelijke statistiek*. Deze bevat immers ook informatie over het aantal personen, gevonnen door respectievelijk de assisenhoven⁵², de correctionele rechtbanken⁵³ en de militaire rechtscolleges.⁵⁴

---

50. *Methodologie van de Belgische gerechtelijke statistiek*, Brussel, N.I.S., 1979, 108 + bijl. (28).

51. Ook vluchtmisdrijf ontbreekt, en er wordt bij diefstal geen onderscheid naargelang van het gebruik van geweld gemaakt, bovendien worden diefstal en stroperij samen vermeld. Verder is hoger al vermeld dat de bij misdrijven in de zedensfeer wenselijke differentiatie niet voorhanden is.

52. *Statistisch verslag van de bedrijvigheid van hoven en rechtbanken*, Brussel, N.I.S., verscheidene jaren. De half januari 1985 meest recente publikatie heeft betrekking op 1980.

53. *Statistiek van de veroordelingen, uitgesproken door de correctionele rechtbanken*, Brussel, N.I.S., verscheidene jaren. De half januari 1985 meest recente publikatie heeft betrekking op 1980.

54. *Krijgsraden en krijgshof*, Brussel, N.I.S., verscheidene jaren (over 1977: addendum). De half januari 1985 meest recente publikatie heeft betrekking op 1980. Omtrent de structuur en bevoegdheden van de militaire rechtscolleges zie de bijzondere *Panopticon*-aflevering over militair strafrecht, 1984, 376-440.

De teleenheid is hier echter het gevonnist individu.⁵⁵ Aangezien eenzelfde persoon in eenzelfde rechtszitting weliswaar voor meerdere feiten kan terecht staan, doch in de statistiek maar bij één feit zal vermeld worden, is een precieze telling van het aantal gevonniste feiten bijgevolg niet mogelijk, en zal in dit geval de incidentie van de niet vermelde feiten worden onderschat.⁵⁶

Verder kan eenzelfde feit door meerdere personen samen gepleegd zijn. In dat geval wordt het in deze statistieken ook meermaals geteld, wat dan weer tot een overschatting van de ernstiger gevonniste criminaliteit leidt.⁵⁷

Ondanks deze kanttekeningen achtten wij het zinvol te onderzoeken *of de veronderstelde toename van geweld in onze samenleving wellicht in deze statistische bronnen enige empirische onderbouwing vindt.*⁵⁸

In volgende overzichten gebruiken wij het begrip *schuldig verklaarden*. Dit omvat zowel diegenen die daadwerkelijk veroordeeld werden, als hen die een opschorting van de uitspraak der veroordeling kregen.

In tabel 2 pag. 273 geven wij het aantal per 100.000 inwoners schuldig verklaarde personen.

De in deze tabel vermelde *ratio's* werden bij de constructie van *indextrendlijnen* gebruikt. Waar gewenst gebeurde dit na berekening van voortschrijdende gemiddelden.

Verder bevatten volgende figuren ook de *frequentiecurves*.

6.3.2. De evolutie van het aantal wegens onvrijwillige doding schuldig verklaarden

Per 100.000 inwoners werden in de periode 1969-1978 gemiddeld 6 personen uit hoofde van onvrijwillige doding schuldig verklaard. Dit is vrijwel dertien maal méér dan het in dezelfde periode gemiddeld aantal wegens doodslag schuldig verklaarden.⁵⁹

Uit figuur 6 pag. 275 blijkt dat, ondanks een paar tussentijdse pieken, globaal gezien *niet* van een *toename* van het aantal wegens onvrijwillige doding schuldig

---

55. Vermeld volgens het zwaarste hem bij dit vonnis ten laste gelegde feit (bij vrijspraak of opschorting, en bij een veroordeling door een Assisenhof), respectievelijk het feit dat aanleiding gaf tot de zwaarste sanctie. Voor een bespreking van de hier gebruikte informatiebronnen zie VAN KERCKVOORDE, J., *De rechtspleging in actie, Panopticon*, 1983, 60-69, en *De berechting van wanbedrijven en van gecorrectionaliseerde misdaden, Panopticon*, 1983, 280-286.

56. In beginsel: minder ernstige feiten, dus voor onze studie toch minder belangrijk.

57. Vooral gezien bij meerdere in eenzelfde vonnis beoordeelde feiten alleen het zwaarste feit (meermaals) vermeld wordt.

58. Gezien deze informatie over drie informatiebronnen verspreid is, zal in de praktijk de beeldvorming zelden op het geheel van deze informatie betrekking hebben. Gebruik van partiële informatie is evenwel hoe dan ook niet wenselijk.

59. Hier niet gepubliceerde cijfers. Gezien het in deze statistiek bij onvrijwillige doding zeer vaak verkeersongevallen betreft, waarbij vaak meerdere doden vallen, soms inclusief de aanrijder, maar het bij doodslag veeleer om slechts één slachtoffer zal gaan is de in mensenlevens uitgedrukte *impact* van onvrijwillige doding vermoedelijk veel groter dan door het verhoudingsgetal ' x 13' wordt uitgedrukt.

verklaarden gesproken kan worden. Zo ligt de gemiddelde prevalentie voor de periode 1971-1980 10 % lager dan deze in de periode 1955-1964.

6.3.3. Onvrijwillige slagen en verwondingen

Omwille van de hoge prevalentie zijn in figuur 7 pag. 266 geen voortschrijdende gemiddelden gebruikt.

Het belang van deze delictvorm blijkt uit de frequentiecurve: de corresponderende waarden liggen duidelijk hoger dan deze voor de andere vermelde misdrijfvormen.

Naar alle waarschijnlijkheid wegen ongevallen met een strafwaardig aspect, en daarbinnen in het bijzonder verkeersongevallen, in deze cijfers zwaar door.

De indextrendlijn kent een verloop dat grotendeels *analoog* is aan deze omtrent de onvrijwillige doding.⁶⁰ Na een paar tussentijdse pieken ligt in de periode 1971-1980 de gemiddelde prevalentie (per 100.000 inwoners 101 schuldig verklaarden) 13 % lager dan tijdens de eerst bekeken tien jaren.

6.3.4. Vluchtmisdrijf

Hoewel het aantal uit hoofde van vluchtmisdrijf na een verkeersongeval met gewonden schuldig verklaarden globaal gezien *toegenomen* is⁶¹, blijft de op dit meetniveau getelde *prevalentie* tamelijk *laag*. Gemiddeld bedraagt ze over 1955-1964 2 personen per 100.000 inwoners. In de periode 1971-1980 steeg ze tot 3 per 100.000.

De zoëven geschetste evolutie wordt door figuur 8 pag. 267 geïllustreerd. Deze toont ook de duidelijke schommelingen binnen de trendlijn: in welke mate de invoering van een bonus-malusregeling in de burgerlijke aansprakelijkheidsverzekering de sterke stijging vanaf 1975 heeft bevorderd, kan hier niet worden uitgemaakt.

Alleszins blijkt uit een vergelijking van figuur 8 met de vorige twee grafieken het toenemend belang van het hier bekeken fenomeen.

6.3.5. Verkrachting

Figuur 9 pag. 268 verschaft, samen met de eerstvolgende, wat meer gedifferentieerde informatie over een misdrijfvorm die al in tabel 4 in de aandacht kwam.

Uit tabel 2 en ook uit de frequentiecurve blijkt dat de inzake verkrachting geregistreerde *prevalentie* tot de *laagste* van de hier beschouwde vormen van geweld behoort.

---

60. Door de afwezigheid van voortschrijdende gemiddelden is thans de indextrendlijn wat grilliger.

61. Voor de jaren 1973 en 1974 vermeldt de gerechtelijke statistiek geen wegens vluchtmisdrijf schuldig verklaarde. Bij navraag bleek dit gegeven foutief, maar het N.I.S. kon ons geen correcte informatie bezorgen.

Overigens ligt het gemiddelde per 100.000 inwoners⁶² in de periode 1971-1980 een 20 % lager dan in de jaren 1955-1964 (1,4 schuldig verklaarden tegenover 1,8 in de beginperiode).

De wisselende, maar globaal gezien *dalende trend* wordt door de index-trendlijn duidelijk geïllustreerd.

6.3.6. Aanranding der eerbaarheid met geweld of bedreiging

Ook figuur 10 pag. 269 completeert het eerder omtrent geregistreerde en gevonniste zedendelicten geschetste beeld.

Ditmaal gaat het uitsluitend om wegens aanranding der eerbaarheid *met geweld of bedreiging* schuldig verklaarde personen.

Voor de jaren 1955-1964 berekenden wij een gemiddelde van 3,4 schuldig verklaarden per 100.000 inwoners: in de periode 1971-1980 was dat met een 10 % afgenomen. Zowel uit de frequentiecurve als uit de indextrendlijn blijkt een sterk wisselend verloop: de gemelde daling resulteert dus niet uit een *continu* verlopende afname.

6.3.7. Diefstal met geweld

Uit tabel 2 blijkt de verhoudingsgewijs *hoge prevalentie* van het aantal uit hoofde van diefstal met geweld, inklimming, braak en/of bedreiging veroordeelden en van personen met een opschorting van de uitspraak van de veroordeling.

Van 16 personen per 100.000 in 1955-1964 klom dit tot een 27 schuldig verklaarden over de laatste tien jaren: een *stijging* met 67 %.

Figuur 11 pag. 270 toont de — alvast tot 1974 — onmiskenbare toename. Deze vindt evenwel nadien, op een uitzondering na, geen continuering.

6.3.8. Samenvatting

Ter completering van de informatie uit de *statistiek der misdrijven* gebruikten wij de N.I.S.-basisinformatie over het aantal *schuldig verklaarden*. Bijgevolg waren ditmaal *personen*, en *niet* langer *gevonnisse feiten*, de teleenheid.

Ook hier ging het om de vraag *of de beschikbare informatie een toereikende fundering biedt voor de veronderstellingen inzake een toename van geweld*. Opvallend zijn de hoge prevalenties met betrekking tot diefstal met geweld, respectievelijk onvrijwillige slagen en verwondingen.

Van beide groepen zit evenwel alleen de eerste — tot 1974 — in een duidelijk stijgende trend.

Zulke trend vonden wij ook voor vluchtmisdrijf: een delict met een in verhouding lage prevalentie.

Voor de overige delictvormen is globaal gezien de trend vlak tot dalend.

---

62. Onze studie is noch een slachtofferrisico-onderzoek, noch een studie van de verhouding schuldig verklaarde-potentiële daders. Daarom corrigeren we voor de *globale* bevolkingsevolutie, zonder onderscheid naar geslacht en naar leeftijd.

Daarbij valt op dat de *onopzettelijke* doding en verwonding kwantitatief veel belangrijker zijn dan hun met opzet gepleegde equivalenten.

7. De statistiek van de doodsoorzaken

Tegen personen gericht dodelijk geweld vormt wel de harde kern van het in deze bijdrage gehanteerde geweldsbegrip.

Over de ontwikkeling van geweld als doodsoorzaak publiceert het N.I.S., in de vorm van een 'statistiek van de doodsoorzaken'⁶³, afzonderlijk basisinformatie: deze statistiek is gebaseerd op een verklaring van de arts die de dood vaststelde, en is bijgevolg niet rechtstreeks aan enige justitiële interventie gebonden.

In tabel 3 pag. 274 geven wij per 100.000 inwoners het aantal overlijdens ten gevolge van: doodslag, zelfmoord⁶⁴, ongevallen waarbij een motorvoertuig betrokken was, en andere ongevallen.⁶⁵ De informatie heeft betrekking op de *oorspronkelijke* doodsoorzaak.

De tabel illustreert ook het *aandeel* van uitwendige doodsoorzaken in het geheel van de sterftegevallen, en daarnaast de bijdrage van de onderscheidene vormen van overlijdens met een gewelddadige oorzaak binnen het geheel van de externe doodsoorzaken.

Voor de meest recente tien jaren (1969-1978) kan een en ander als volgt worden samengevat.

De 80.172 gewelddadige overlijdens vormen 6,8 % van alle (1.176.565) sterftegevallen. Binnen de eerstvermelde groep was 33 % het gevolg van een motorvoertuigongeval: vrijwel altijd liggen strafwaardige gedragingen — zoals schuldig verzuim of duidelijk agressief verkeersgedrag — aan de basis van zulke ongevallen.

De overige ongevallen nemen 44 % voor hun rekening, en komen bijgevolg op de eerste plaats.

De 16.155 zelfmoorden⁶⁶ dragen voor 20 % bij. Vergeleken met de vorige doodsoorzaken is het 1 % — aandeel van doodslag — jaarlijks gemiddeld 98 overlijdens — bijzonder marginaal.

In figuur 12 pag. 271 wordt de *evolutie* van deze vormen van gewelddadige dood grafisch voorgesteld. Het aandeel van *alle* gewelddadige overlijdens binnen het geheel van de doodsoorzaken steeg, over tien jaren berekend, van 5,7 naar de ho-

---

63. *Statistiek van de doodsoorzaken*, Brussel, N.I.S., verscheidene jaren. De door ons gebruikte informatie werd geput uit het *Statistisch jaarboek voor België*, Brussel, N.I.S., verscheidene jaren (voor doodslag, zelfmoord en alle uitwendige oorzaken samen: het in boekdeel 103, 1983 verschenen overzicht).

64. Zoals voor de andere doodsoorzaken: alle leeftijden samen, zonder een meer precieze aflijning van de vermoedelijke risicogroep.

65. Sinds 1969 gebruikt men voor de *statistiek van de doodsoorzaken* een in beperkte mate gewijzigde rubricering. Half januari 1985 hadden de meest recente volledig beschikbare gegevens op het jaar 1978 betrekking.

66. Voor een bespreking van de bruikbaarheid van zelfmoordstatistieken zie MATTHIJS, K., Conceptuele en methodologische problemen bij de registratie van zelfmoord, *Tijdschrift voor sociologie*, 1 (1980) 1, 71-88, en VANDEKERCKHOVE, L. en HUYSE, L., Enkele knelpunten in de vorming van de Belgische zelfmoordstatistiek, *Panopticon*, 1982, 317-328.

ger vermelde 6,8 %. De figuur illustreert de *explosieve ontwikkeling* van het al in aanvang kwantitatief zeer belangrijke *motorvoertuigongeval*.

Hoewel sinds de eerste helft van de jaren zeventig⁶⁷ de stijgende trend niet gecontinueerd wordt, liggen de ratio's per 100.000 inwoners bij het einde van de beschouwde periode toch haast drie kwart hoger dan in de basisperiode (26.362 doden tegenover 15.367 in het eerste decennium).

Deze stijging staat in schril contrast tot de ontwikkeling van het aantal 'andere ongevallen'.

Zelfmoord en doodslag⁶⁸ zijn — globaal gezien — toegenomen. Eerstgenoemde doodsoorzaak kende tot voor kort een vrij regelmatig stijgingsritme: alleen bij het einde is er een opvallende versnelling van de opwaartse trend. Doodslag daarentegen volgde, binnen de perken van de eerder korte bekeken periode, een uitgesproken cyclisch verloop.

Samenvattend: globaal gezien is het belang van overlijden met een gewelddadige oorzaak in het geheel van doodsoorzaken licht gestegen.

Ongevallen blijken de meest voorkomende, doodslagen een kwantitatief zeer marginale vorm. Motorvoertuigongevallen kenden een uitgesproken toename: hierdoor nemen zij, binnen het geheel van de gewelddadige overlijdens, een opvallend belangrijke plaats in.

8. Algemene samenvatting en discussie

Plus la violence recule, plus ce qu'il en reste devient insupportable.

*J.-Cl. Chesnais, Histoire de la violence.*⁶⁹

Tot slot, naast een zeer korte samenvatting van enkele bevindingen, nog wat commentaar.

Het *voorwerp* van dit onderzoek was de vraag of voor de stelling dat 'het' geweld recent sterk zou toegenomen zijn, een *toereikende empirische* ondersteuning bestaat. Het antwoord op deze vraag werd in het beschikbaar *statistisch* materiaal gezocht. Of, en zo ja: in welke mate, de getoetste stelling teruggaat op andere informatiebronnen en derhalve als een media-effect en/of als de resultante van — bijvoorbeeld — persoonlijke rechtstreekse observatie moet beschouwd worden⁷⁰, was hier niet aan de orde.

Daarom is het in de titel van onze bijdrage geformuleerd dilemma slechts gedeeltelijk opgelost. Zelfs indien uit onze resultaten zou blijken dat de statisti-

67. Wellicht ondermeer ten gevolge van snelheidsbeperkingen, stijgende brandstofprijzen, verbetering van de wegeninfrastructuur, hogere belastingen op voertuigen met een groot vermogen, een afnemende groei van het wagenpark en een beperking van de gevolgen van ongevallen door middel van de introductie van veiligheidsgordels.

68. Een vergelijking van de doodslagratio's in de tabellen 1 en 3, en van de in de figuren 2 en 12 uitgetekende trends brengt enkele opvallende verschillen aan het licht. Wellicht resulteren deze uit definiëringsverschillen en uit een reductie van het aantal feiten doorheen het strafproces.

69. CHESNAIS, zie noot 1 (398).

70. En de in de aanvang van ons artikel gesignaleerde bezorgdheid een *enquête-effect*!

sche telling *niet* op een geweldstoename wijst, dan nog is hiermee niet uitgesloten dat de publieke opinie *elders* legitiem geachte motieven voor haar bezorgdheid heeft aangetroffen.

Wat de relatie tussen de statistiek en het door haar geregistreerd basisfenomeen, reëel geweld, betreft: voor een aantal geweldsvormen zal tussen beide een grote kloof bestaan, dit vaak in de richting van een *onderschatting* van de reële incidentie van geweld.

Dit verschil is het gevolg van talrijke elementen die de produktie van statistische feiten conditioneren. In regel maken dergelijke elementen een *geldige én betrouwbare uitspraak* over de reële omvang en ontwikkeling van deze vormen van geweld *onmogelijk*.

Evenmin mag zonder meer worden verondersteld dat er tussen de ontwikkelingen inzake enerzijds het reëel, en anderzijds het geregistreerd geweld een parallellisme bestaat: er zijn eerder aanwijzingen dat doorheen de tijd de *foutenproportie varieert*.

Verder willen wij vermelden dat de door ons gebruikte statistische bronnen een aantal leemtes vertonen en onderling nauwelijks vergelijkbaar zijn.

De krachtlijnen in onze bevindingen kunnen als volgt worden samengevat.⁷¹ Het aantal geregistreerde gevallen waarin *ter verkrijging van materiële goederen geweld* gebruikt werd, stijgt. Wat diefstal met geweld betreft, gaat het om een al in aanvang frequent verschijnsel. In welke mate het hierbij om een — alleen maar bedreiging met — tegen *personen* gericht geweld gaat, blijkt niet uit de cijfers.

Bij hold-up betreft het vrijwel altijd een *bedreiging* met geweld. In absolute cijfers blijft het ook nu nog een zeldzaam voorkomend gebeuren.

Inzake vernieling is er een tegenspraak tussen de politiestatistiek en de N.I.S.-statistiek van de misdrijven.⁷²

Wat het tegen personen gericht *dodelijk* geweld betreft moet het kwantitatieve belang van ongevallen en van zelfmoord onderstreept worden. Voorzover wij ons tot strafbaar gedrag beperken, verdienen de motorvoertuigongevallen bijzondere aandacht. Volgens de statistiek van de doodsoorzaken vormen ze een al in aanvang zeer belangrijke, en bovendien sterk gestegen overlijdensoorzaak.⁷³

Doodslag kent een wisselende maar globaal gezien stijgende ontwikkeling: in absolute cijfers blijft het evenwel een weinig frequent verschijnsel.

Opzettelijke slagen en verwondingen blijven eerder stabiel (politicijfers) of dalen (gerechtelijke statistiek), terwijl vluchtmisdrijf duidelijk toeneemt.

Het aantal in de *zedensfeer* geregistreerde feiten met geweld kent een dalende trend.

---

71. Het betreft telkens enkel *statistisch geregistreerde* feiten.

72. De Nederlandse slachtofferenquêtes, die een voor de telling van dit verschijnsel vermoedelijk — althans voor vernielingen ten nadele van privé-personen — tamelijk geëigend meetinstrument gebruiken, tonen én het kwalitatief belang én de stijgende trend van deze vorm van kleine geweldscriminaliteit (zie noot 18). De door ons vermelde discrepantie tussen politie- en vonnisgegevens is vermoedelijk in een sterke mate het gevolg van de dikwijls geringe ernst en van het onbekend blijven van de dader(s).

73. En van talrijke en zeer ernstige verwondingen. Men raadplege in dit verband *Verkeersongevallen op de openbare weg met doden en gewonden* (voorheen *Statistiek van de verkeersongevallen op de openbare weg*), Brussel, N.I.S., verscheidene jaren.

Een en ander brengt ons tot volgende conclusies:

1. sommige vormen van geregistreerd geweld kennen een stijgend, andere een dalend en weer andere een sterk wisselend verloop. Voor wat de gerechtelijke statistieken betreft kan dit als volgt worden weergegeven.

Als we het laatste decennium met het eerste vergelijken, *stijgen*:

- diefstal met geweld	: + 67 % (schuldig verklaarden)
- doodslag	: + 57 % (gevonnisse misdrijven)
- vluchtmisdrijf	: + 55 % (schuldig verklaarden)

en *dalen*:

- vrijwillige slagen	: - 38 % (gevonnisse misdrijven)
- vernieling, beschadiging	: - 32 % (gevonnisse misdrijven)
- verkrachting	: - 21 % (schuldig verklaarden)
- onvrijwillige slagen en verwondingen	: - 13 % (schuldig verklaarden)
- aanranding eerbaarheid met geweld	: - 10 % (schuldig verklaarden)
- onvrijwillige doding	: - 10 % (schuldig verklaarden)

2. Van sommige geweldsvormen blijft de incidentie, ondanks een eventuele stijging, laag.

De aandacht die doodslag, en meer nog hold-up, krijgen is hoewel in beginsel gerechtvaardigd, niet evenredig met hun kwantitatief belang. De bijzondere belangstelling voor zulke verschijnselen kan niet door de frequentie, respectievelijk door de ernst van de gevolgen op lichamelijk en/of materieel gebied, afdoende worden verklaard.⁷⁴

Bovendien wordt de ontwikkeling inzake bijvoorbeeld hold-up te gemakkelijk aangevoerd als zijnde illustratief voor een algemene ontwikkeling van geweld.⁷⁵ Dit heeft tot gevolg dat onveiligheidsgevoelens een snellere uitbreiding kennen dan de onveiligheid zelf.⁷⁶

3. De kost van strafbare handelingen in de verkeers- en wellicht ook in de arbeidssfeer⁷⁷ wordt onderschat. De desbetreffende vormen van gevaarzetting zijn verantwoordelijk voor een groot gedeelte van alle gewelddadige overlijdens én

74. Met betrekking tot hold-up blijft de studie van DUPONT, L. en PETERS, T., (*Hold-up. Beeldvorming en beleid*, Leuven, Acco, 1975, 116) ook nu nog relevant. Sommige van de door hen geformuleerde commentaren zijn ons inziens tot andere vormen van geweld extrapoleerbaar.

75. Zulke associatie van een *algemene* ontwikkeling met deze inzake een zeer *specifieke en weinig frequente* vorm van geweld vindt men binnen justitiële kringen, soms in een sterkere mate in de geschreven pers en — daarvan een gevolg? — ook bij een gedeelte van de publieke opinie.

76. 'Le sentiment d'insécurité croît plus que l'insécurité elle-même', *l'Express*, 29 janvier 1982, 45 (geciteerd door LEMAITRE, zie noot 17 (72)).

77. De afhandeling van strafbaar gedrag in de arbeidssfeer gebeurt dikwijls bijna volledig buiten de sfeer van het strafrecht. Voor arbeidsongevallen zie bijvoorbeeld AUTESSERRE, M. en TURRIES, I., *Accidents du travail et criminalité. L'explication de l'écart entre les accidents du travail déclarés à la Sécurité Sociale et les accidents du travail ayant eu une suite judiciaire devant les tribunaux répressifs*, Aix-en-Provence, Institut de sciences pénales et de criminologie, 1981, 161, en ten dele ook: PONSAERS, P. en DE CUYPER, R., *Arbeidsinspektie: overheidszaak of privé-aangelegenheid*, Antwerpen-Arnhem, Kluwer-Gouda Quint (Interuniversitaire reeks criminologie en strafwetenschappen, 5), 1980, 375.

voor bijzonder onaangename, ingrijpende en langdurige gevolgen voor een groot aantal personen die een dergelijk 'ongeval' overleven.

Het laatste punt brengt ons tot enkele andere commentaren.

Voor een goede lectuur van ons onderzoeksverslag is het besef dat wij een enerzijds enge, anderzijds ruime *definitie* van het begrip *geweld* gebruikten niet zonder belang.

Onze definitie was *eng* doordat vormen van louter psychisch en/of structureel geweld buiten het onderzoek vielen.⁷⁸ *Ruim*, doordat ook statistieken inzake fysisch geweld tegen *goederen* en *bedreigingen* met geweld bekeken werden.

Onze aanpak is slechts één van de mogelijke kwantificerende benaderingen. In dit verband mogen de 'coût du crime'-studies van bijvoorbeeld Godefroy en Laffargue⁷⁹ vermeld worden. Via hun meer economisch gerichte analyse komen ook zij tot de conclusie dat de kost van strafbare vormen van nalatigheid — met name in de verkeerssfeer — deze tot een van de misdrijfvormen met de grootste maatschappelijke implicaties maken. Vergeleken daarmee zijn de in monetaire termen uitgedrukte gevolgen van doodslag, opzettelijke verwondingen en hold-up eerder gering.

Onze studie was vrijwel uitsluitend gecentreerd rond de ontwikkelingen van de geregistreerde *frequentie* van enkele vormen van geweld, en nauwelijks of niet op een onderzoek van de ontwikkeling van risicogroepen, van de finaliteit, de omstandigheden en de gevolgen van geweld.

Vanzelfsprekend *verdient* de incidentie van geweld *blijvende aandacht*. Deze aandacht moet evenwel ook doelmatig zijn. Op grond van onze bevindingen achten wij het niet verantwoord, en omwille van de effecten op de bestaanskwaliteit van door deze vormen van geweld nauwelijks bedreigde groepen ook niet wenselijk, dat geweld — zoals het door ons werd gedefinieerd — tot een centraal item in de maatschappelijke discussie gemaakt wordt.⁸⁰

Voorts is het duidelijk dat precies de beperkingen van het gebruikte statistisch materiaal uitsluiten dat men alleen op grond daarvan conclusies inzake de hoegrootheid, de aard en de affectatie van de middelen tot beheersing van dit verschijnsel mag trekken.

Een laatste kanttekening betreft de *duur* van de door ons beschouwde periode. Hoewel wij hoger onze beperking tot zowat een kwart eeuw motiveerden, moge het duidelijk zijn dat een analyse over een langere termijn een zinvolle completering van onze onderzoeksresultaten kan bieden.

Het is niet zeker dat *in the long run* het hier bestudeerde verschijnsel een

78. Overigens kunnen sommige de dood tot gevolg hebbende ziekten zélf het gevolg van een ongeval of van vormen van structureel geweld — zoals milieupollutie, slechte arbeidsomstandigheden — zijn, en zou men sommige gevallen van zelfmoord als een gevolg van structureel geweld kunnen beschouwen.

79. Meest recente studie: GODEFROY, T. en LAFFARGUE, B., *Les coûts du crime en France*. Données 1980, 1981 en 1982, Paris, Centre de Recherches Sociologiques sur le Droit et les Institutions Pénales, 1984, 57.

80. De effecten van de inschrijving in het 'actualisering van het regeringsbeleid voor 1985' van de thematiek 'fysieke veiligheid' verdienen ruime aandacht. Wij denken daarbij zowel aan de effecten op de perceptie en gevoelens bij de burger omtrent zijn fysieke veiligheid, als aan de nagestreefde daadwerkelijke verhoging van deze veiligheid.

noodzakelijk cyclisch verloop kent⁸¹: alleszins zou dit voor ons land nog moeten worden onderzocht.

Wel blijkt uit bestaande langere termijn-studies dat *die* vorm van geweld die wij als het meest schokkend ervaren, met name doodslag, een wisselend maar globaal gezien dalend verloop kent.⁸²

Wij willen dit illustreren — en ons artikel beëindigen — met een aan Berents⁸³ ontleend citaat: 'In Nederland worden tegenwoordig jaarlijks gemiddeld ongeveer 70 personen voor doodslagen en moorden veroordeeld; dat is ongeveer één geval per 200.000 inwoners. In Utrecht werden in de eerste helft van de vijftiende eeuw per jaar gemiddeld 6,4 doodslagen en moorden berecht. Als we het aantal inwoners op 10.000 schatten, dan betekent dat ongeveer één op 1.500 inwoners. Men trekke zelf zijn conclusies'.

---

81. Op zulk cyclisch verloop werd gewezen door ondermeer: BRUSTEN, M., *Crime Trends in Western Germany*, Paper presented at the meeting of the Research committee for the Sociology of Deviance and Social Control of the International Sociological Association, Den Haag, 30-31 augustus 1979, 35; DITTON, J. zie noot 21, en FOX, J., *Forecasting Crime Data*, Lexington, Heath and Co., 1978, 140.

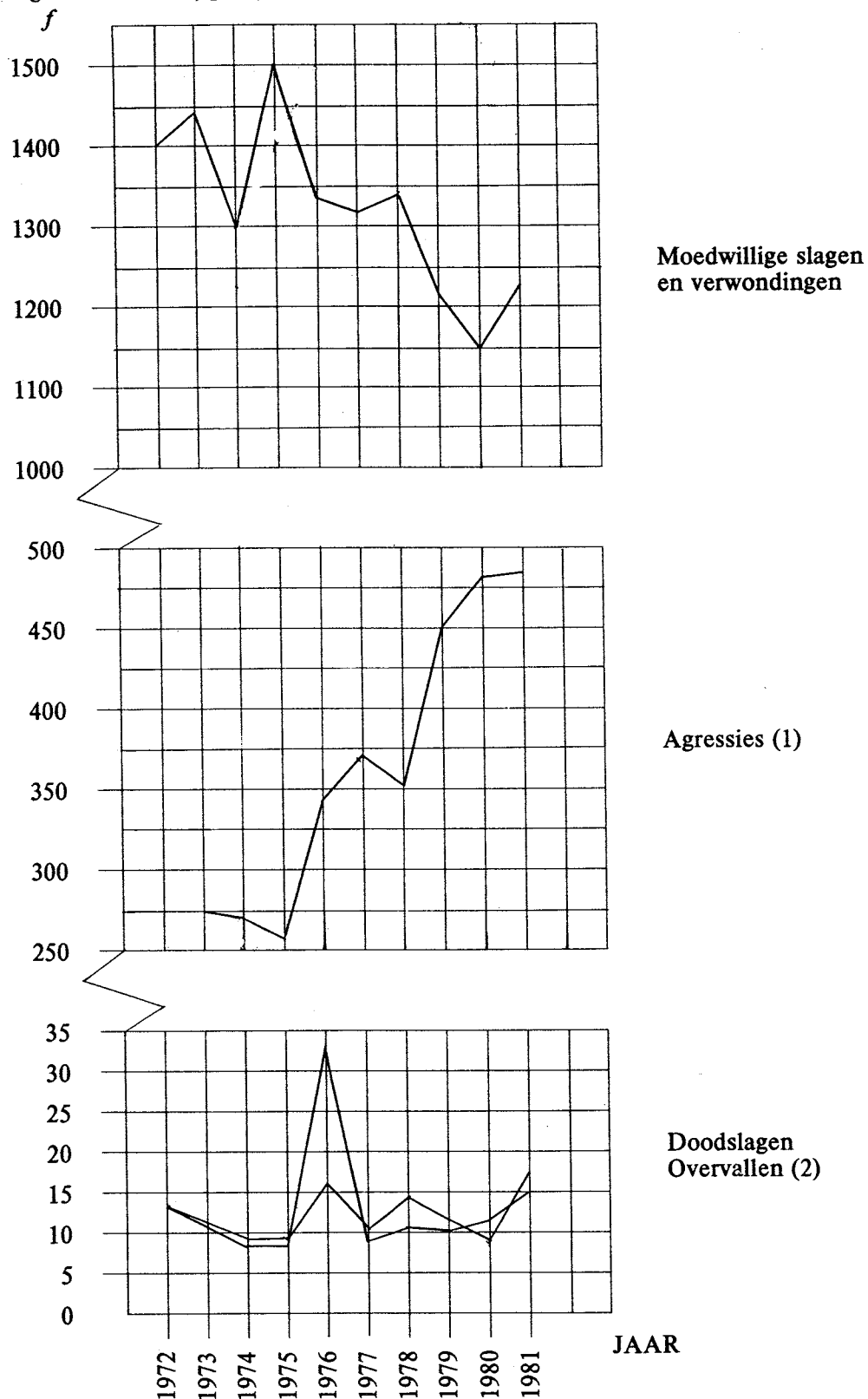
82. Zie de bij noot 12 vermelde studies, in het bijzonder deze van CHESNAIS. Zie ook CHESNAIS, J.-Cl., *Les morts violents en France depuis 1826. Comparaisons internationales*, Paris, Presses universitaires de France (Cahier 75), 1976, 347.

Mogelijk is de 1920-1955-trend die in het *Statistisch jaarboek voor België en Belgisch-Kongo*, Boekdeel 77, Brussel, N.I.S., 1956, 550 op bladzijde 76 te vinden is een indicatie voor zulke daling over een wat langere termijn. Afgezien van een sterke toename bij het einde van de tweede wereldoorlog, is het gemiddeld aantal gevallen van moord (bedoeld wordt wellicht: doodslag) van 184 in 1920-1924 tot 66 in 1951-1955 gedaald. Daarbij zijn wijzigingen in het bevolkingsaantal *niet* in rekening gebracht. Voor 1969-1978 berekenden wij een gemiddelde van 36!

83. BERENTS, zie noot 12 (66).

9. Figuren en tabellen

Figuur 1. Geweld, geregistreerd door de politie van de stad Brussel, 1972-1981.

(1) Bedoeld worden: diefstallen met geweld. Over 1972 geen informatie.

(2) Hold ups. Over 1972 geen informatie.

Bron: De eerste sociale balans van de politie van Brussel, Brussel, Gemeentepolitie, 1982, 48.

Figuur 2. Evolutie van het aantal sinds 1955 gevonniste doodslagen. Indexcijfers (1) en frequenties.

(1) Driejaarlijkse voortschrijdende gemiddelden. Gemiddelde jaren 1955 tot en met 1957 = index 100. Telkens na omrekening per 100.000 inwoners.

Bronnen: Brussel, N.I.S., *Criminele statistiek*, verscheidene jaren.
 Brussel, N.I.S., *Statistisch Jaarboek*, Boekdeel 103, 1983, 788.

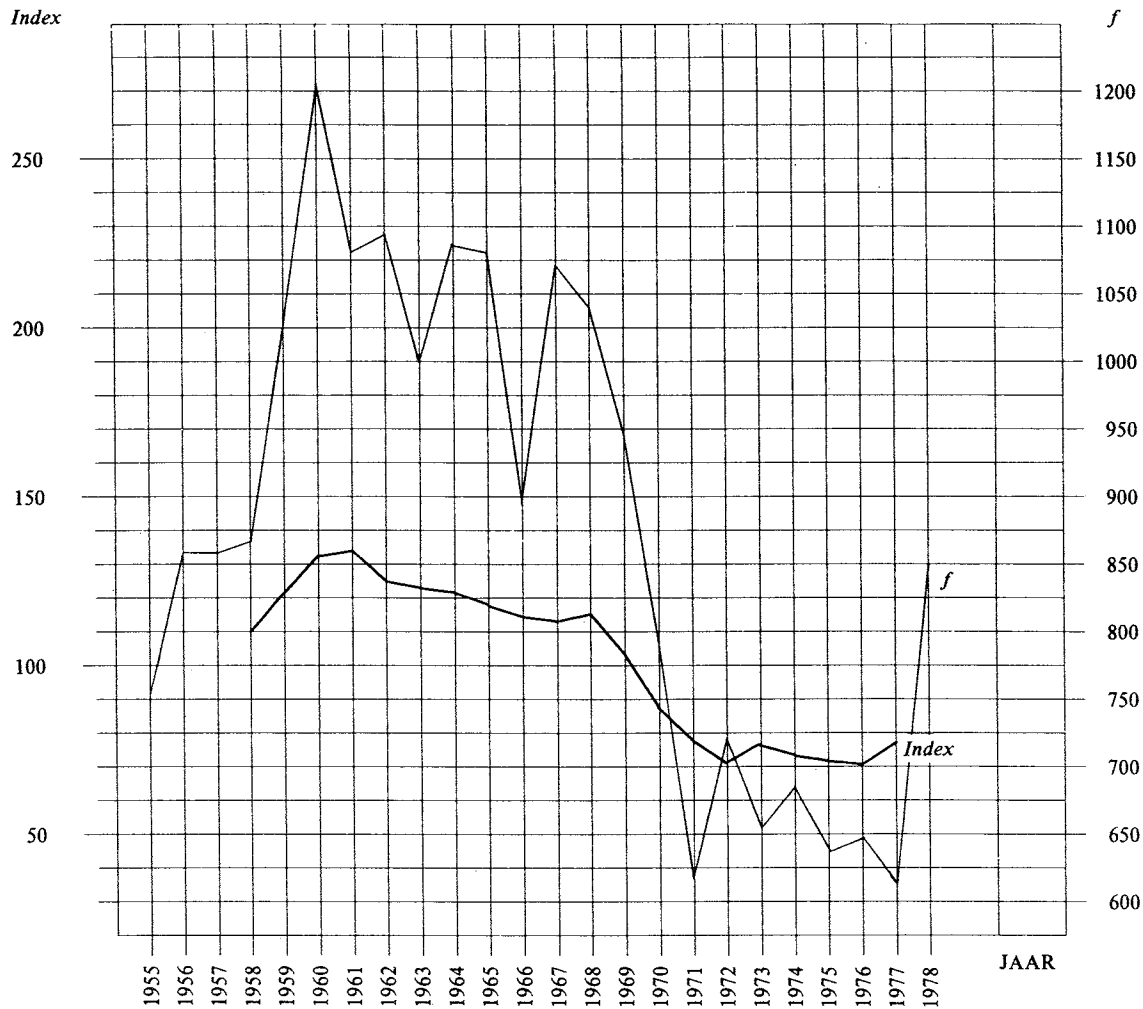
Figuur 3. Evolutie van het aantal sinds 1955 gevonniste gevallen van vrijwillig toegebrachte verwondingen. Indexcijfers (I), en frequenties.

(1) Gemiddelde jaren 1955 tot en met 1957 = index 100. Telkens na omrekening per 100.000 inwoners.

Bronnen: Brussel, N.I.S., *Criminele statistiek*, verscheidene jaren.
 Brussel, N.I.S., *Statistisch Jaarboek*, Boekdeel 103, 1983, 788.

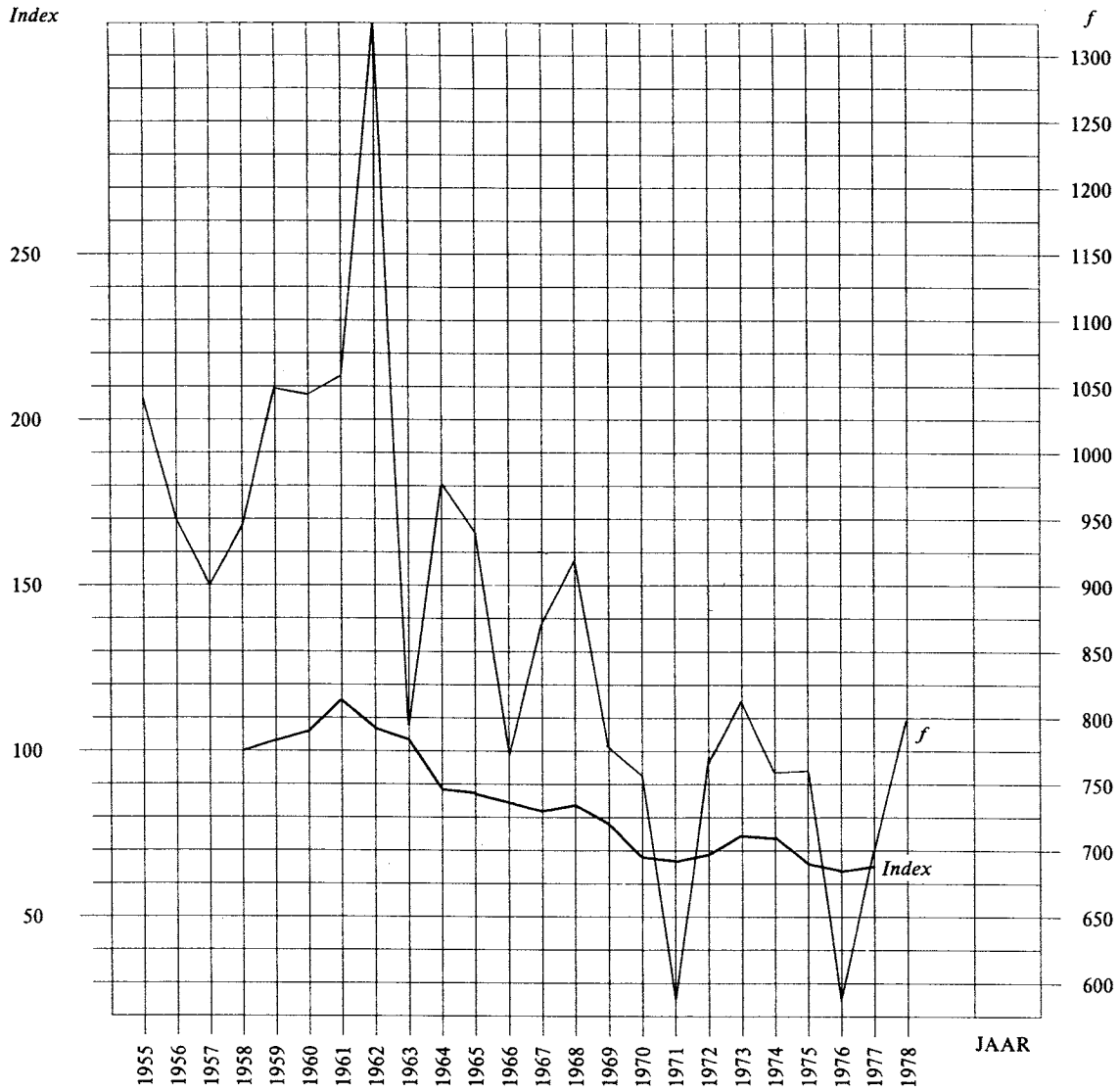
Figuur 4. Evolutie van het aantal sinds 1955 gevonniste aanrandingen der eerbaarheid en verkrachting. Indexcijfers (1), en frequenties.

(1) Driejaarlijkse voortschrijdende gemiddelden. Gemiddelde jaren 1955 tot en met 1957 = index 100. Telkens na omrekening per 100.000 inwoners.

Bronnen: Brussel, N.I.S., *Criminele statistiek*, verscheidene jaren.
 Brussel, N.I.S., *Statistisch Jaarboek*, Boekdeel 103, 1983, 788.

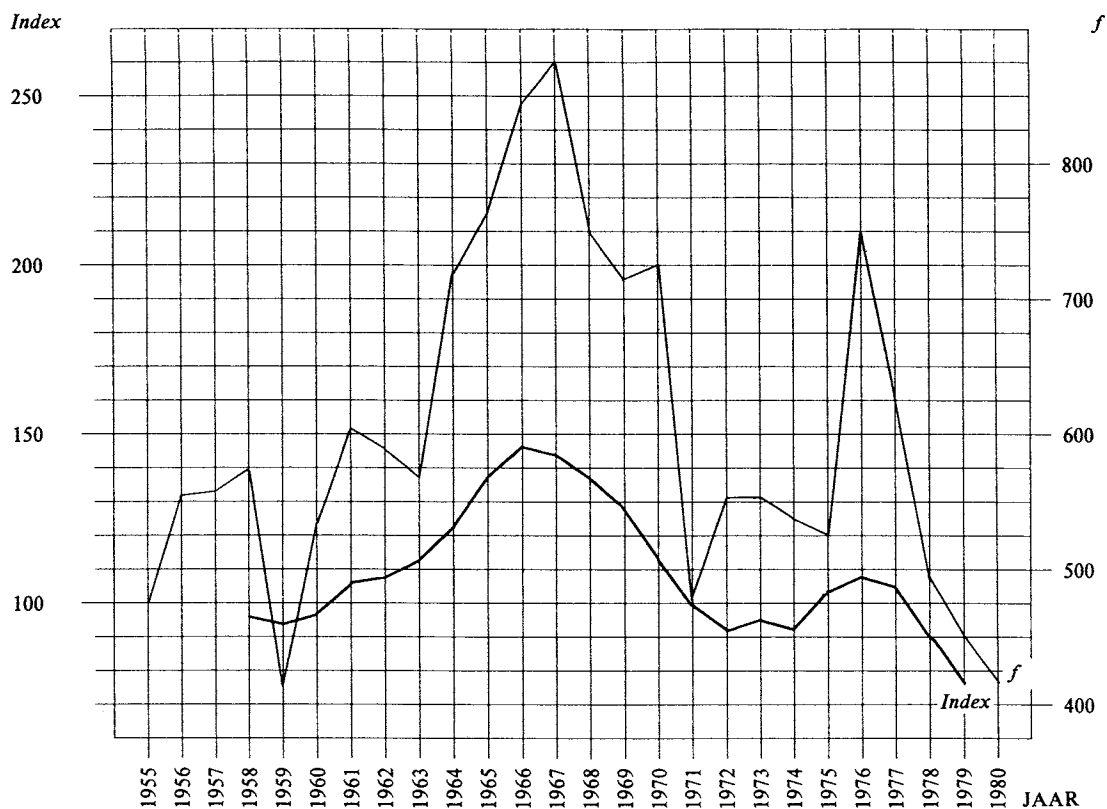
Figuur 5. Evolutie van het aantal sinds 1955 gevonniste vernielingen en beschadigingen. Indexcijfers (1) en frequenties.

(1) Driejaarlijkse voortschrijdende gemiddelden. Gemiddelde jaren 1955 tot en met 1957 = index 100. Telkens na omrekening per 100.000 inwoners.

Bronnen: Brussel, N.I.S., *Criminele statistiek*, verscheidene jaren.
 Brussel, N.I.S., *Statistisch Jaarboek*, Boekdeel 103, 1983, 788.

Figuur 6. Evolutie van het aantal sinds 1955 wegens onvrijwillige doding schuldig verklaarde personen. Indexcijfers (1) en frequenties.

(1) Driejaarlijkse voortschrijdende gemiddelden. Gemiddelde jaren 1955 tot en met 1957 = index 100. Telkens na omrekening per 100.000 inwoners.

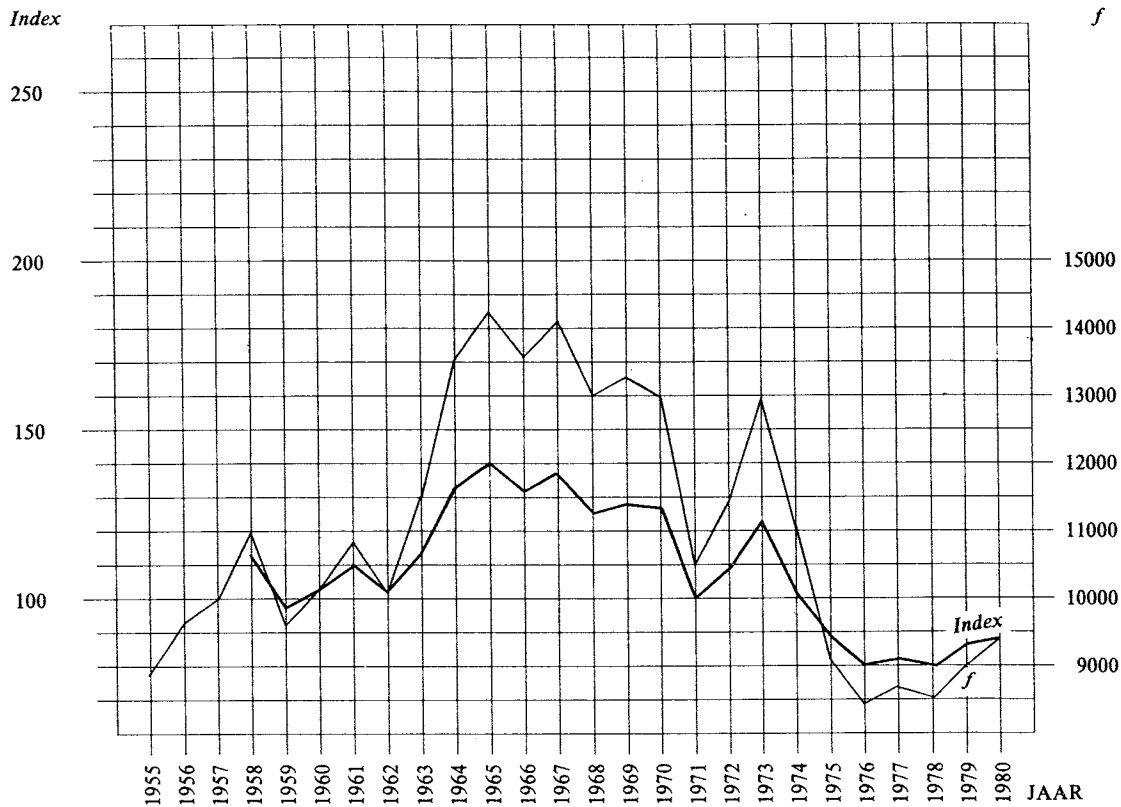
Bronnen: Brussel, N.I.S., *Statistisch verslag van de bedrijvigheid van hoven en rechtbanken* (Hoven van Assisen), verscheidene jaren.

Brussel, N.I.S., *Statistiek van de veroordelingen uitgesproken door de correctionele rechtbanken*, verscheidene jaren.

Brussel, N.I.S., *Krijgsraden en krijgshof*, verscheidene jaren (over 1977: addendum).

Brussel, N.I.S., *Statistisch jaarboek*, Boekdeel 103, 1983, 788.

Figuur 7. Evolutie van het aantal sinds 1955 wegens onvrijwillige slagen en verwondingen schuldig verklaarde personen. Indexcijfers (1) en frequenties.

(1) Gemiddelde jaren 1955 tot en met 1957 = index 100. Telkens na omrekening per 100.000 inwoners.

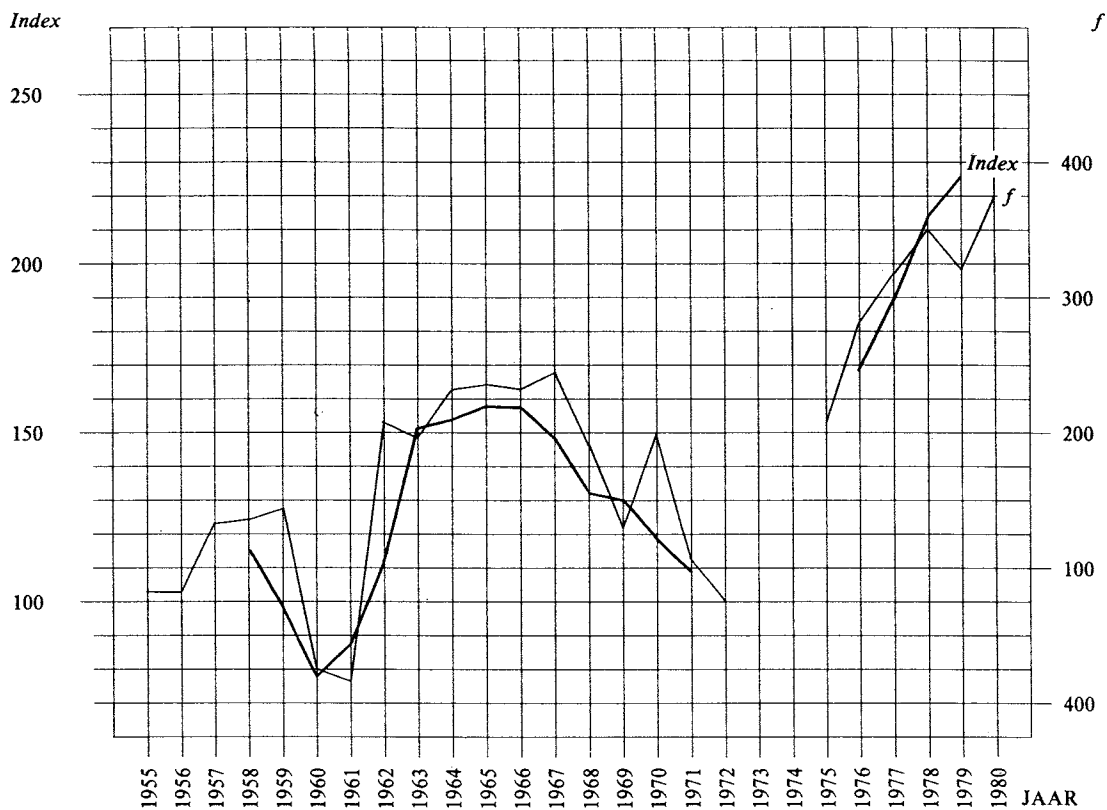
Bronnen: Brussel, N.I.S., *Statistisch verslag van de bedrijvigheid van hoven en rechtbanken* (Hoven van Assisen), verscheidene jaren.

Brussel, N.I.S., *Statistiek van de veroordelingen uitgesproken door de correctionele rechtbanken*, verscheidene jaren.

Brussel, N.I.S., *Krijgsraden en krijgshof*, verscheidene jaren (over 1977: addendum).

Brussel, N.I.S., *Statistisch jaarboek*, Boekdeel 103, 1983, 788.

Figuur 8. Evolutie van het aantal sinds 1955 wegens vluchtmisdrijf schuldig verklaarde personen. Indexcijfers (1) en frequenties.

(1) Driejaarlijkse voortschrijdende gemiddelden. Gemiddelde jaren 1955 tot en met 1957 = index 100. Telkens na omrekening per 100.000 inwoners.

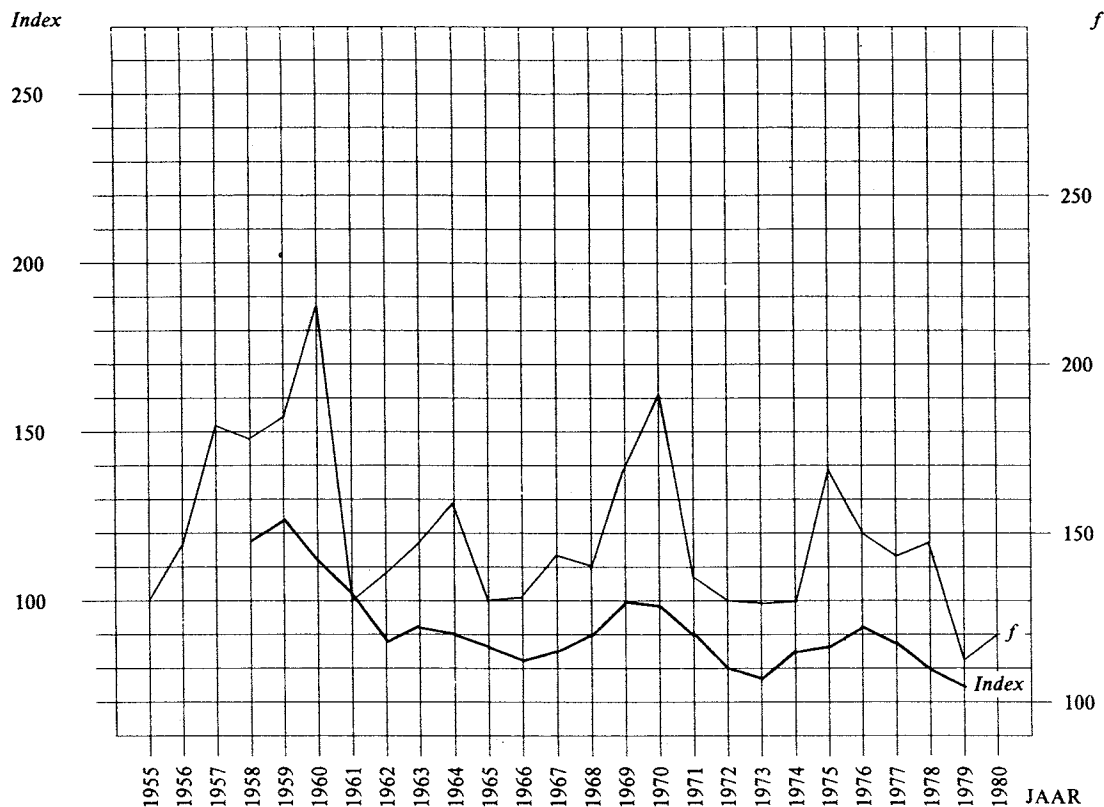
Bronnen: Brussel, N.I.S., *Statistisch verslag van de bedrijvigheid van hoven en rechtbanken* (Hoven van Assisen), verscheidene jaren.

Brussel, N.I.S., *Statistiek van de veroordelingen uitgesproken door de correctionele rechtbanken*, verscheidene jaren.

Brussel, N.I.S., *Krijgsraden en krijgshof*, verscheidene jaren (over 1977: addendum).

Brussel, N.I.S., *Statistisch jaarboek*, Boekdeel 103, 1983, 788.

Figuur 9. Evolutie van het aantal sinds 1955 wegens verkrachting schuldig verklaarde personen. Indexcijfers (1) en frequenties.

(1) Driejaarlijkse voortschrijdende gemiddelden. Gemiddelde jaren 1955 tot en met 1957 = index 100. Telkens na omrekening per 100.000 inwoners.

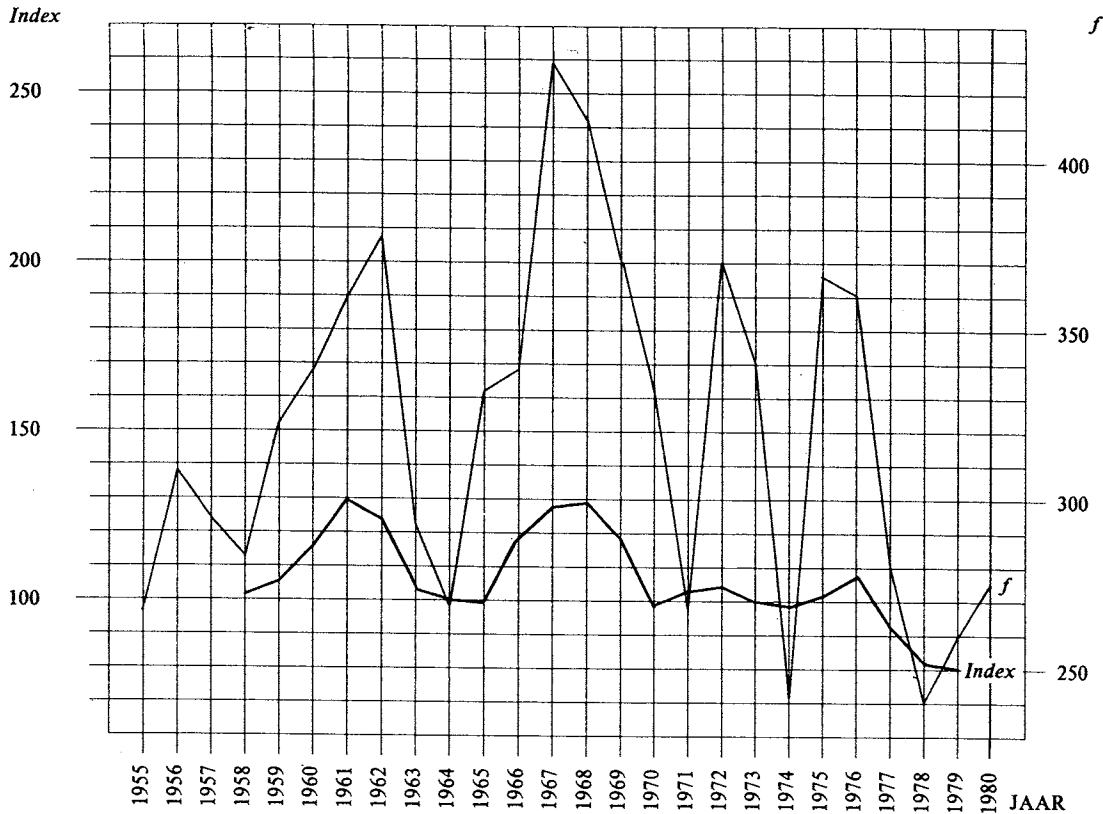
Bronnen: Brussel, N.I.S., *Statistisch verslag van de bedrijvigheid van hoven en rechtbanken* (Hoven van Assisen), verscheidene jaren.

Brussel, N.I.S., *Statistiek van de veroordelingen uitgesproken door de correctionele rechtbanken*, verscheidene jaren.

Brussel, N.I.S., *Krijgsraden en krijgshof*, verscheidene jaren (over 1977: addendum).

Brussel, N.I.S., *Statistisch jaarboek*, Boekdeel 103, 1983, 788.

Figuur 10. Evolutie van het aantal sinds 1955 wegens aanranding der eerbaarheid met geweld of bedreiging schuldig verklaarde personen. Indexcijfers (1) en frequenties.

(1) Driejaarlijkse voortschrijdende gemiddelden. Gemiddelde jaren 1955 tot en met 1957 = index 100. Telkens na omrekening per 100.000 inwoners.

Bronnen: Brussel, N.I.S., *Statistisch verslag van de bedrijvigheid van hoven en rechtbanken* (Hoven van Assisen), verscheidene jaren.

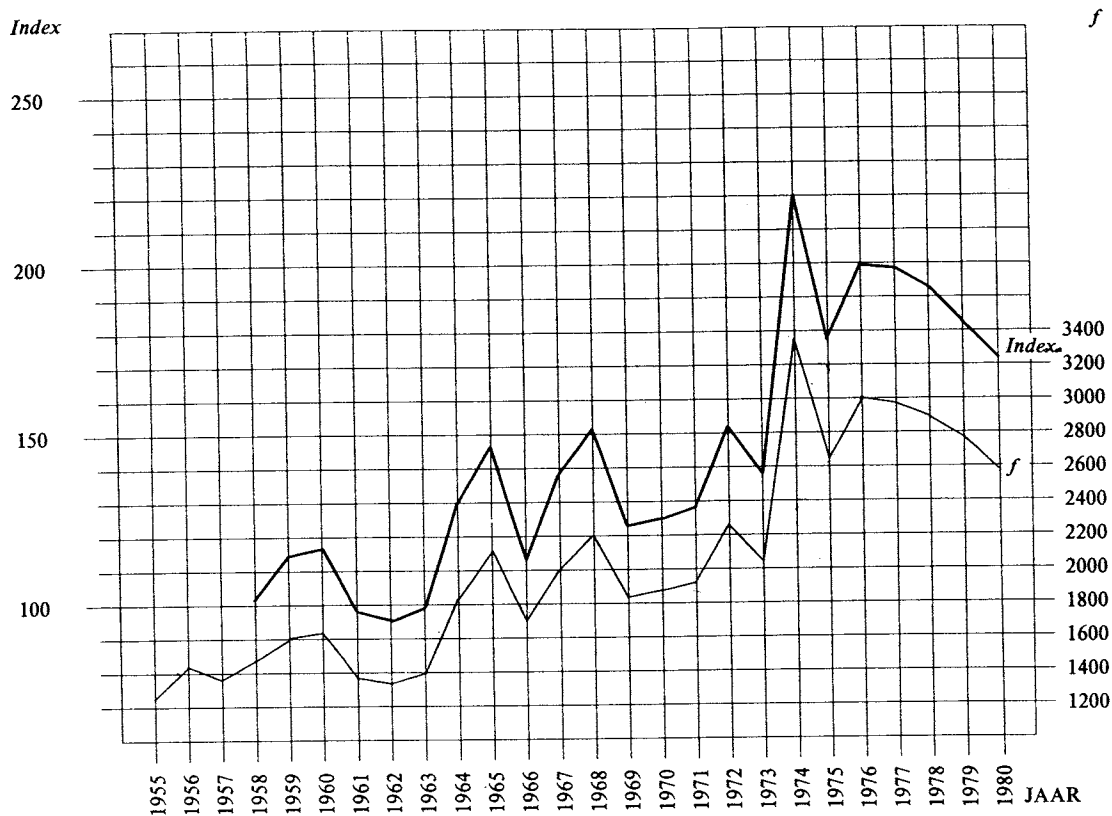
Brussel, N.I.S., *Statistiek van de veroordelingen uitgesproken door de correctionele rechtbanken*, verscheidene jaren.

Brussel, N.I.S., *Krijgsraden en krijgshof*, verscheidene jaren (over 1977: addendum).

Brussel, N.I.S., *Statistisch jaarboek*, Boekdeel 103, 1983, 788.

Figuur 11. Evolutie van het aantal sinds 1955 wegens diefstal met geweld schuldig verklaarde personen. Indexcijfers (1) en frequenties.

(1) Gemiddelde jaren 1955 tot en met 1957 = index 100. Telkens na omrekening per 100.000 inwoners.

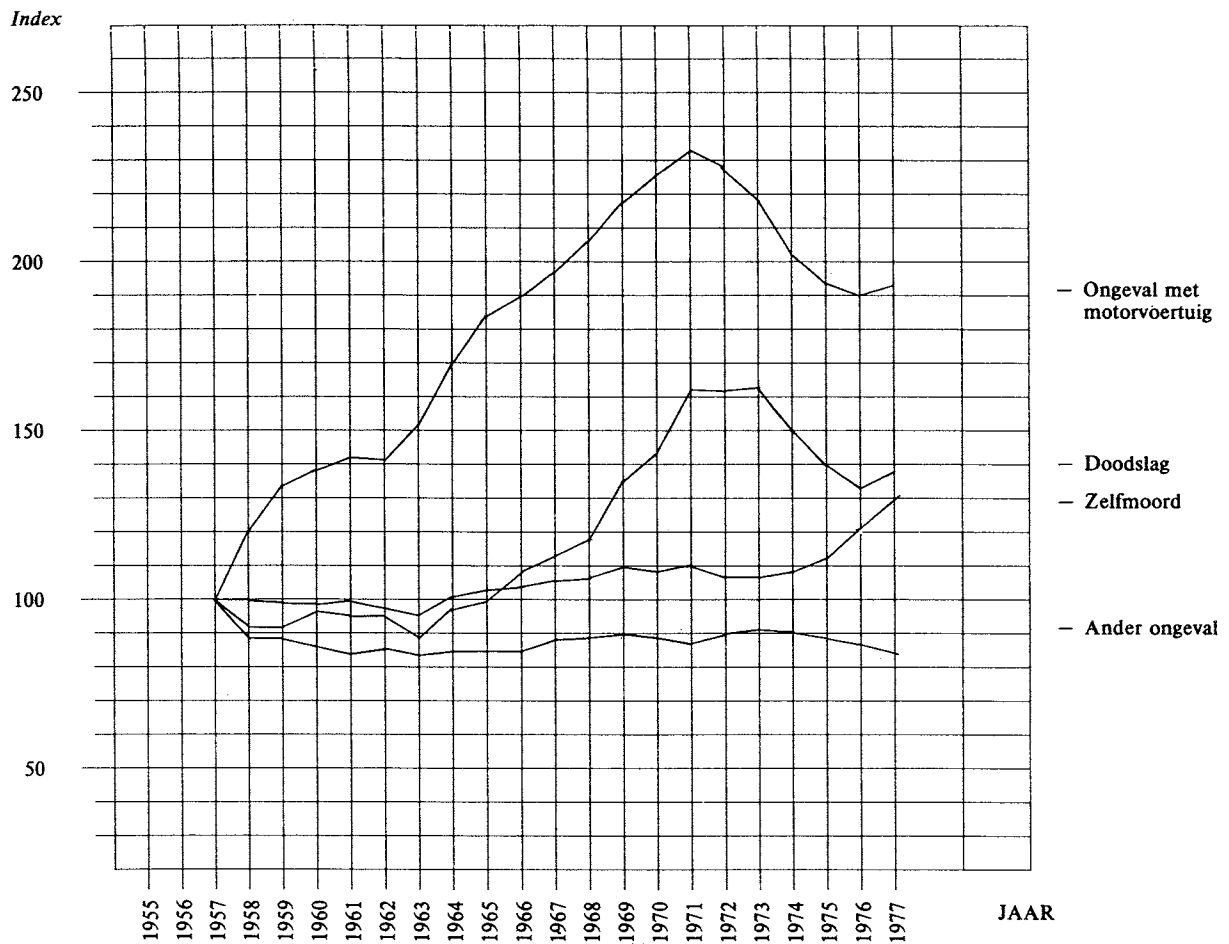
Bronnen: Brussel, N.I.S., *Statistisch verslag van de bedrijvigheid van hoven en rechtbanken* (Hoven van Assisen), verscheidene jaren.

Brussel, N.I.S., *Statistiek van de veroordelingen uitgesproken door de correctionele rechtbanken*, verscheidene jaren.

Brussel, N.I.S., *Krijgsraden en krijgshof*, verscheidene jaren (over 1977: addendum).

Brussel, N.I.S., *Statistisch jaarboek*, Boekdeel 103, 1983, 788.

Figuur 12. Evolutie sinds 1955 van het aantal overlijdens ten gevolge van een uitwendige doodsoorzaak. Indexcijfers (1).

(1) Driejaarlijkse voortschrijdende gemiddelden. Gemiddelde jaren 1955 tot en met 1957 = index 100. Telkens per 100.000 inwoners.

Bron: Statistisch jaarboek voor België, Brussel, N.I.S., verscheidene jaren.

Tabel 1. Aantal per 100.000 inwoners gevonniste misdrijven.

Jaar	Aard van het misdrijf			
	Doodslag	Vrijwillige verwonding	Aanrand. der eerbaarh. en verkr.	Vernieling en beschadiging
1955	0,2	94	8,5	11,7
1956	0,2	91	9,6	10,7
1957	0,2	86	9,6	10,0
1958	0,2	88	9,6	10,4
1959	0,2	90	11,3	11,5
1960	0,3	85	13,2	11,4
1961	0,2	76	11,8	11,4
1962	0,2	72	11,9	14,5
1963	0,4	69	10,6	8,5
1964	0,2	78	11,6	10,4
1965	0,3	74	11,4	9,9
1966	0,3	65	9,4	8,1
1967	0,3	69	11,2	9,1
1968	0,4	66	10,8	9,5
1969	0,4	60	9,8	8,1
1970	0,7	64	8,2	7,8
1971	0,2	43	6,4	6,1
1972	0,4	53	7,4	7,8
1973	0,1	57	6,7	8,3
1974	0,2	54	7,0	7,7
1975	0,5	47	6,6	7,7
1976	0,3	41	6,6	6,0
1977	0,4	49	6,2	7,0
1978	0,4	50	8,7	8,2

Bronnen: Brussel, Nationaal Instituut voor de Statistiek, *Criminele statistiek*, Statistiek der misdrijven, verscheidene jaren.

Brussel, Nationaal Instituut voor de Statistiek, *Statistisch jaarboek*. Boekdeel 103, 1983, 788.

Tabel 2. Aantal wegens een geweldmisdrijf schuldigverklaarden per 100.000 inwoners. (1)

Jaar	Aard van het misdrijf (2)					
	Onvrijwillige doding	Onvrijwillige slagen en verwondingen	Vluchtmisdrijf (3)	Verkrachting	Aanranding der eerbaarheid met geweld of bedreiging	Diefstal met geweld (4)
1955	5,4	102	1,7	1,5	3,1	15
1956	6,2	109	1,6	1,6	3,5	16
1957	6,2	112	2,1	2,0	3,3	15
1958	6,4	122	2,1	2,0	3,1	16
1959	4,5	106	2,1	2,0	3,5	18
1960	5,8	110	1,5	2,4	3,7	18
1961 (5)	6,6	118	1,0	1,4	3,9	15
1962	6,4	110	2,6	1,5	4,1	15
1963	6,1	123	2,5	1,6	3,2	15
1964	7,6	144	2,8	1,7	2,8	20
1965	8,1	151	2,8	1,4	3,5	22
1966	8,8	142	2,7	1,4	3,6	17
1967	9,2	148	2,8	1,5	4,5	21
1968	7,8	135	2,4	1,5	4,3	23
1969	7,4	138	1,9	1,7	3,8	19
1970 (5)	7,5	134	2,7	1,9	3,4	19
1971	5,0	108	1,7	1,4	2,8	20
1972	5,7	118	1,4	1,3	3,8	23
1973	5,7	133	(6)	1,3	3,5	21
1974	5,5	111	(6)	1,3	2,5	34
1975	5,3	93	2,5	1,7	3,7	27
1976	7,7	86	3,1	1,5	3,7	31
1977 (7)	6,4	88	3,3	1,5	3,0	30
1978	5,0	86	3,6	1,5	2,4	29
1979 (8)	4,6	91	4,5	1,1	2,6	28
1980	4,2	95	3,9	1,2	2,8	26

(1) Schuldigverklaarden: beklagden wier zaak werd afgesloten met een opschorting van de uitspraak der veroordeling, beklagden die werden geïnterneerd (op het niveau van de Hoven van Assisen, het gemiddelde is 1 persoon per 3 jaar) en veroordeelden. Voor de correctie voor de evolutie van de bevolking werd het bevolkingsaantal (raming) op 30 juni van het desbetreffend jaar genomen.

Wanneer het gemiddeld aantal schuldigverklaarden voor de desbetreffende misdrijfcategorie kleiner was dan 10, zijn de getallen tot op 1 decimaal gepubliceerd.

(2) Een volledige lijst van de misdrijven, én meer gedetailleerde cijfers kunnen bij de auteur worden verkregen.

(3) Vlucht met voertuig na het veroorzaken van een ongeval met gekwetste(n).

(4) Inclusief diefstallen met behulp van inklimming, braak of bedreiging.

(5) Met het oog op een betere vergelijkbaarheid werden niet de gegevens uit de volkstelling gebruikt, maar werd het gemiddelde van het voorafgaande en van het jaar volgend op het desbetreffend jaar, gebruikt.

(6) Geen vluchtmisdrijf vermeld. Het N.I.S. bevestigde bij navraag dat het om een fout gaat, maar kon geen exacte cijfers verstrekken.

(7) Op het niveau van de Hoven van Assisen waren er 7 wegens doodslag en uitgelokte doodslag schuldigverklaarden. Beide misdrijfcategorieën werden voor het desbetreffende jaar niet gescheiden vermeld.

(8) Hoven van Assisen: geen informatie over eventuele interneringen. Bij navraag bij het N.I.S. bleken er dat jaar geen interneringen te zijn.

Bronnen: Brussel, Nationaal Instituut voor de Statistiek, *Statistisch verslag van de bedrijvigheid van de hoven en rechtbanken* (Hoven van Assisen), verscheidene jaren.

Idem, *Statistiek van de veroordelingen uitgesproken door de correctionele rechtbanken*, verscheidene jaren.

Idem, *Krijgsraden en krijgshof*, verscheidene jaren (over 1977: addendum).

Idem, *Statistisch jaarboek*. Boekdeel 103, 1983, 788.

Tabel 3. Aantal overlijdens per 100.000 inwoners, naar doodsoorzaak.

Jaar	Doodslag	Zelfmoord	Doodsoorzaak		Alle externe oorzaken	Alle oorzaken
			te wijten aan motorvoertuigen	Ongevallen andere		
1955	0,7	13,6	11,4	41,5	67,3	1.226,2
1956	0,7	14,6	13,0	45,1	73,6	1.218,8
1957	0,6	14,8	14,5	37,6	67,6	1.199,7
1958	0,6	14,9	16,3	36,9	68,3	1.171,5
1959	0,6	13,1	16,2	36,6	66,7	1.141,6
1960	0,6	14,6	19,1	35,5	69,9	1.244,8
1961	0,7	14,7	18,4	34,8	68,6	1.163,3
1962	0,6	13,6	17,8	34,3	66,2	1.221,2
1963	0,6	14,0	18,6	36,1	69,4	1.256,4
1964	0,6	14,0	22,7	34,0	71,4	1.174,0
1965	0,8	15,0	24,4	35,8	76,0	1.215,6
1966	0,7	14,4	24,1	35,2	74,4	1.213,4
1967	0,8	15,0	25,5	34,7	76,0	1.202,5
1968	0,8	15,5	26,7	36,8	79,8	1.265,7
1969	0,8	15,2	27,2	38,8	83,6	1.248,9
1970	1,1	16,4	30,2	35,7	85,1	1.227,2
1971	1,0	15,4	29,7	36,1	83,9	1.233,4
1972	1,2	15,6	30,1	36,7	85,2	1.209,2
1973	1,1	14,9	28,4	36,7	82,8	1.213,9
1974	1,0	15,6	25,9	36,4	80,5	1.188,6
1975	0,9	16,2	24,2	35,9	78,8	1.218,5
1976	0,9	16,6	25,1	35,4	79,5	1.208,4
1977	0,9	19,1	24,8	34,0	79,8	1.146,2
1978	1,0	20,5	24,8	35,4	83,1	1.172,7

Bron: Statistisch jaarboek voor België, Brussel, N.I.S., verscheidene jaren.

Tabel 4. Aantal door de gemeentepolitie van de stad Antwerpen sinds 1955 vastgestelde feiten, per 100.000 inwoners.

Feit	Jaar																														
	1955	1956	1957	1958	1959	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	(2)	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	
Moord en doodslag	0,8	1,2	-	0,8	1,2	0,4	-	0,4	0,4	1,2	2,5	1,2	-	0,9	0,4	(2)	1,3	1,3	1,8	0,9	0,9	-	2,4	0,5	5,1	5,7	7,3	8,7	14,1	7,0	
Opzettel. slagen	1,6	1,2	0,4	1,5	-	0,8	0,4	-	0,8	4,1	1,2	-	0,9	0,4	(3)	(3)	716	665	734	762	748	794	731	772	807	875	927	1027	993	931	
Onopzet. doding	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	
Onopzet. slagen	(4)	(4)	(4)	(4)	(4)	(4)	(4)	(4)	(4)	(4)	(4)	(4)	(4)	(4)	(4)	(4)	(4)	(4)	(4)	(4)	(4)	(4)	(4)	(4)	(4)	(4)	(4)	(4)	(4)	(4)	
Vluchtmisdrijf	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	
Aanranding eerbaarheid met geweld	(5)	(5)	(5)	(5)	(5)	(5)	(5)	(5)	(5)	(5)	(5)	(5)	(5)	(5)	(5)	(5)	(5)	(5)	(5)	(5)	(5)	(5)	(5)	(5)	(5)	(5)	(5)	(5)	(5)	(5)	
Verkrachting (6)	3,9	0,4	2,0	1,9	1,5	0,8	0,4	1,2	1,2	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	1,3	(7)	19,6	10,3	10,4	9,2	16,9	15,3	23,7	12,9	20,3	22,7	20,5	18,0	13,5	16,2	
Diefstal met geweld	(7)	(7)	(7)	(7)	(7)	(7)	(7)	(7)	(7)	(7)	(7)	(7)	(7)	(7)	(7)	(7)	(7)	(7)	(7)	(7)	(7)	(7)	(7)	(7)	(7)	(7)	(7)	(7)	(7)	(7)	
Hold up	(8)	(8)	(8)	(8)	(8)	(8)	(8)	(8)	(8)	(8)	(8)	(8)	(8)	(8)	(8)	(8)	(8)	(8)	(8)	(8)	(8)	(8)	(8)	(8)	(8)	(8)	(8)	(8)	(8)	(8)	
Vernieling	10,5	1,6	0,4	19,5	14,2	17,5	22,1	17,8	19,6	22,7	30,4	20,3	19,2	23,5	13,9	(9)	109	125	126	190	164	222	203	243	246	(9)	1053	721	1111	1059	1193

(1) Kernstad Antwerpen.

(2) Tot 1970 cijfers uit 'kaartentafel mobiele brigade'.

(3) Geen cijfers beschikbaar.

(4) Tot 1979 geen cijfers beschikbaar. Van 1979 af: onvrijwillige slagen, exclusief verkeerszaken.

(5) Geen onderscheid zonder/met geweld. De gezamenlijke cijfers kennen een wisselende, maar globaal bekeken eerder dalende trend.

(6) Na omrekening per 100.000 inwoners, vrouwen + mannen.

(7) Tot 1979 geen cijfers beschikbaar. Van 1979 af: overval op de openbare weg + diefstal met geweld of wapens in de woning.

(8) Tot 1979 geen cijfers beschikbaar. Van 1979 af: vermeld bij 'diefstal met geweld'.

(9) Van 1970 tot 1979: cijfers oproepen '906' voor vandalisme.

Bron: Gemeentepolitie Antwerpen.

Tabel 5. Aantal door de gemeentepolitie van de stad Brussel sinds 1955 vastgestelde feiten, per 100.000 inwoners.

Feit	Jaar																													
	1955	1956	1957	1958	1959	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	
Moord en doodslag	1,7	0,6	2,3	1,8	1,8	1,8	1,2	(1)	1,2	2,3	1,8	2,4	5,3	1,8	3,7	4,3	3,8	5,1	4,6	1,3	5,9	4,6	2,7	2,1	3,5	2,8	7,1	7,2	4,4	
Opzettel. slagen	582	(1)	597	697	617	595	631	(1)	634	637	692	681	659	684	651	719	808	896	932	853	976	880	875	918	847	834	870	949	901	
Onopzet. doding	0,6	9,9	11,1	1,2	1,8	5,9	5,9	(1)	2,3	7,6	8,2	—	1,2	4,8	1,8	—	—	0,6	—	0,7	—	1,3	2,0	3,4	0,7	—	2,8	1,4	9,5	
Onopzet. slagen	1684	1788	1827	2076	1831	1686	1732	(1)	1806	2137	1866	1668	1840	1331	377	417	464	478	452	362	205	165	154	206	298	245	236	256	243	
Vluchtmisdrijf	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	
Aanranding eerbaarheid met geweld	40,5	23,3	29,2	28,7	37,6	32,9	45,1	(1)	38,1	31,0	35,3	47,3	48,0	53,3	48,2	45,3	41,1	59,8	37,8	43,9	35,9	28,1	46,0	35,0	46,5	39,5	35,5	32,3	36,4	
Verkrachting (2)	9,1	7,0	5,8	4,1	8,2	8,8	10,1	(1)	1,8	11,1	3,5	10,0	5,3	2,4	7,9	13,7	8,9	13,5	9,8	16,4	10,4	13,7	13,3	15,1	21,5	16,9	10,0	12,9	14,6	
Diefstal met geweld	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	118	110	107	154	179	178	168	227	246	242	312	339	318	328	402
Hold up	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	7,2	5,2	5,2	21,6	6,0	7,5	6,9	8,5	10,7	6,5	3,6	
Vernieling	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	(1)	

(1) Geen cijfers beschikbaar.

(2) Na omrekening per 100.000 inwoners, vrouwen + mannen.

Bron: Gemeentepolitie Brussel.

Tabel 8. Door de rijkswacht sinds 1973 vastgestelde feiten, per 100.000 inwoners (1).

Feit	Jaar										
	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983
Moord en doodslag	1,2	1,1	1,3	1,5	1,5	1,3	1,8	1,9	2,1	2,0	2,2
Opzettl. slagen	15,3	24,0	28,5	30,0	35,2	42,5	46,0	38,0	42,2	51,2	50,2
Onopzet. doding	(2)	(2)	(2)	(2)	(2)	(2)	(2)	(2)	(2)	(2)	(2)
Onopzet. slagen	(2)	(2)	(2)	(2)	(2)	(2)	(2)	(2)	(2)	(2)	(2)
Vluchtmisdrijf	22,5	22,1	21,4	22,6	22,2	27,1	20,7	25,9	27,5	27,6	(3)
Aanranding eerbaarh. met geweld	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)	(3)
Verkrachting (4)	4,1	3,9	3,7	3,3	2,8	3,4	3,5	3,6	3,5	4,1	3,4
Diefstal met geweld	3,0	3,8	4,5	4,7	5,7	5,9	7,0	8,6	8,9	11,3	11,8
Hold up (5)	0,8	0,6	1,2	1,8	1,5	1,2	1,7	2,4	3,7	4,4	4,0
Vernieling	(2)	(2)	(2)	(2)	(2)	(2)	(2)	(2)	(2)	(2)	(2)

(1) Vóór 1973 geen gedifferentieerde cijfers beschikbaar.

(2) Geen cijfers beschikbaar.

(3) Geen onderscheid zonder/met geweld. De gezamenlijke cijfers kennen een vlak verloop.

(4) Na omrekening per 100.000 inwoners, vrouwen + mannen.

(5) Totaalcijfer (alle reguliere politiediensten).

Bronnen: Generale staf van de rijkswacht, Brussel.
Statistisch Jaarboek van België. Boekdeel 102, Brussel, N.I.S., z.d.